

GRØNLANDSK-DANSK TVÆRGÅENDE ARBEJDE FOR EN STYRKET INDSATS FOR UDSATTE BØRN OG UNGE I GRØNLAND

ENDELIG RAPPORT, SOMMER 2020

AUGUST 2020

FOTOS: Christian Klindt Sølbeck:

s. 2-3, 4, 6, 8, 9, 12, 15, 17, 21, 24, 29, 30, 33, 36, 41, 44, 47, 65, 68.

Troels Trier s. 1, 7, 52, 57, 60.

ILLUSTRATIONER: valdefar.dk

LAYOUT: irisager.gl

Indholdsfortegnelse

Forord.....	4
1. Rammerne for arbejdet.....	6
Finansiering.....	8
2. 16 anbefalinger kort fortalt	9
Styrket tidlig indsats og forebyggelse	11
Styrket kommunal sagsbehandling på børne- og ungeområdet.....	12
Flere tilbud til udsatte børn og unge	13
Styrket retssikkerhed for børn og unge, som har været ofre for seksuelle overgreb ...	14
3. Forholdene for udsatte børn og unge i Grønland.....	15
Omsorgssvigt	17
Seksuelle overgreb	22
Økonomisk udsathed og boligforhold.....	23
Børn og unge anbragt uden for hjemmet.....	26
Selvmord	27
Hvem krænker?	28
Rekruttering og fastholdelse.....	29
Uddannelse og fremtidsudsigter	31
Sammenfatning.....	32
4. Anbefalinger til en styrket indsats for udsatte børn og unge	33
Tidlig indsats og forebyggelse	34
Styrket kommunal sagsbehandling	37
Flere tilbud til udsatte børn og unge	39
Styrket retssikkerhed for børn og unge, som har været ofre for seksuelle overgreb ...	42
5. Opfølgning og implementering.....	44
Opfølgning på indikatorer	45
Faglig og metodisk implementeringsstøtte.....	46
6. Uddybede beskrivelser af anbefalinger	47

Forord

Det vigtigste for et barn er at vokse op med tryghed, kærlighed og stabilitet. Vi ved, at en solid opvækst er det bedste fundament for at klare sig godt i livet. Flertallet af børn og unge i Grønland trives og vokser op i trygge rammer. Men, statistikken taler desværre sit tydelige sprog. Cirka en tredjedel af alle børn i Grønland oplever en barndom præget af omsorgssvigt og manglende forældreansvar. Og knap hver femte barn født i 1995 eller senere er blevet udsat for seksuelle overgreb.

Hvert eneste overgreb på et barn er ét for meget.

Vi ser, at der sker en positiv udvikling i disse år: Der er blevet meget større åbenhed om problemerne. Flere får mod til at stå frem med deres historie. Tabuer brydes. Og selv i meget små samfund ser vi, at flere tør sætte grænser bl.a. i form af flere anmeldelser. Der er både en vilje og en bevidsthed om, at nu skal der gøres noget ved det. Det er denne vilje, vi hermed rækker en hånd ud til.

Vi har et særligt ansvar over for de børn, som har det allersværest. Naalakkersuisut har de senere år vedtaget en række politiske målsætninger, strategier og handlingsplaner for at styrke indsatsen for de udsatte børn og unge, bekæmpe seksuelle krænkelse og forebygge omsorgssvigt generelt.

Det fælles grønlandsk-danske arbejde tager afsæt i, konkretiserer og bygger videre på de politiske ambitioner. For vi kan – og vi skal – til stadighed styrke indsatsen for udsatte børn og unge i Grønland.

At forbedre de forhold, som udsatte børn og unge lever under, er en svær og kompleks opgave. Markante og varige forbedringer kræver, at samfundet løfter i flok over en lang årrække. Alle må bidrage til at sikre omsorgen for vores børn. Og der er mange områder at tage fat på.

Vi har bedt arbejdsgruppen om at udarbejde en række anbefalinger og løsninger, som skal bidrage til at gøre en markant forskel for dem, som det hele handler om – nemlig de udsatte børn og unge. Det er initiativer, som er bæredygtige i Grønland, og som kan gøre en forskel på kort-, mellemlang- og lang sigt.

Der er blevet lyttet til og indsamlet input fra alle hjørner af Grønland, og der er blevet sat pris på hver og ét. I har været ærlige og direkte, og I har turde udfordre arbejdsgruppen. Der skal fra flere sider lyde en kæmpe stor tak til jer, som har bidraget i denne proces. Nu kommer så den svære del – at få omsat anbefalingerne til virkelige forandringer. Forandringer, som skal være starten på et nyt kapitel for alle udsatte børn og unge i Grønland.

Vi har heldigvis set, at der allerede er igangsat mange positive tiltag for at komme problemerne til livs – at udviklingen reelt er i gang. Det giver os håb og tro på, at det kan lade sig gøre. Samtidig har det bekræftet os i, at der fortsat er mange udfordringer at tage fat på. Det skal vi nu gøre sammen. Og alle har et stort ansvar – fra selvstyre til lokalsamfund – for at prioritere og løfte dette meget vigtige område.

Lad os tegne en fremtid at tro på for det enkelte barn og en bedre fremtid for Grønland.

*Martha Abelsen,
Naalakkersuisoq for Sociale Anliggender, Familie og Justitsområdet*

Astrid Krag, social- og indenrigsminister

1. Rammerne for arbejdet

Naalakkersuisut anmodede i sommeren 2019 den danske regering om hjælp til at styrke indsatsen for udsatte børn og unge i Grønland.

Formanden for Naalakkersuisut og statsministeren aftalte den 12. juli 2019, at der skulle nedsættes en grønlandsk-dansk tværgående arbejdsgruppe, som skulle komme med løsningsforslag til at styrke indsatsen over for udsatte børn og unge i Grønland.

Den 10. oktober 2019 underskrev Naalakkersuisoq for Sociale Anliggender og Justitsområdet (nu Naalakkersuisoq for Sociale Anliggender, Familie og Justitsområdet) Martha Abelsen og social- og indenrigsminister Astrid Krag kommissoriet for arbejdet. I forlængelse heraf blev der nedsat en fælles grønlandsk-dansk arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra Departementet for Sociale Anliggender og Justitsområdet (nu Departementet for Sociale Anliggender, Familie og Justitsområdet), Social- og Indenrigsministeriet, Justitsministeriet samt en repræsentant for de grønlandske kommuner. Formandens Departement, Statsministeriet, Departementet for Finanser og Finansministeriet har deltaget som observatører.
(link: https://sim.dk/media/37395/kommissorium_styrket_indsats_udsatte_boern_og_unge_groenland_t.pdf)

Arbejdet er pågået i perioden oktober 2019 – august 2020.

Arbejdsgruppen har rejst i Grønland og har indhentet erfaringer og input fra alle fem kommuner gennem møder med henholdsvis direktører, sagsbehandlere og andre social- og sundhedsfaglige medarbejdere samt ved besøg på bl.a. døgninstitutioner, familiecentre, daginstitutioner, skoler, krisecenter samt Majoriaq (job-, vejlednings- og opkvalificeringscenter).

Arbejdsgruppen har desuden indhentet viden fra fagpersoner på uddannelses- og sundhedsområdet, Grønlands Børnerettighedsinstitution MIO, Grønlands Politi og kriminalforsorgen. Endelig har der været afholdt dialogmøder med en lang række civilsamfundsaktører i både Grønland og Danmark. Arbejdsgruppens arbejde er løbende blevet præsenteret for relevante interessenter med henblik på sparring og validering af anbefalinger og forslag til indsatser.

Finansiering

Den danske regering, Venstre, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Alternativet og Liberal Alliance har med aftale fra november 2019 om udmøntning af reserven til foranstaltninger på social- sundheds- og arbejdsmarkedsområdet for 2020-2023 prioriteret en ramme på i alt 80 mio. kr. til at understøtte arbejdet, særligt på socialområdet. Hertil kommer det grønlandske bidrag til medfinansiering.

Den danske regering lægger op til, at der tilvejebringes særskilte midler til initiativerne på retsområdet i forbindelse med kommende års bevillingslove.

2. 16 anbefalinger kort fortalt

Arbejdsgruppen anbefaler 16 målrettede løsninger, som tilsammen skal bidrage til en større trivsel og en sundere udvikling for udsatte børn og unge i Grønland og sikre, at barnets tarv altid sættes først.

BOKS 2.1

De anbefalede løsninger skal samlet set:

- Opprioritere den tidlige indsats og forebyggelse, så tegn på mistrivsel, omsorgssvigt og overgreb forebygges og opdages så tidligt som muligt.
- Styrke den kommunale sagsbehandling markant på børne- og ungeområdet, så myndighederne kan handle på en underretning langt hurtigere end i dag.
- Udvide behandlingstilbuddene, så flere udsatte børn og unge får den hjælp, de har brug for både i byer og bygder.
- Øge retssikkerheden for børn og unge, som har været ofre for seksuelle overgreb.

Styrket tidlig indsats og forebyggelse

En tidlig indsats er et kerneelement, når omsorgssvigt skal forebygges. Jo før der sættes ind, jo større er chancen for at forhindre problemer i at opstå eller udvikle sig. Forebyggelse vil på sigt sikre børn og unges trivsel og derved reducere behovet for tilbud. Forebyggende tiltag kan også sikre, at de ressourcer og kompetencer, som forældrene har, styrkes. Samtidig vil det medføre, at børnene mødes af kompetente voksne, der kan sætte rammer og vejlede dem i deres opvækst.

Endelig skal der i højere grad gøres brug af civilsamfundets helt særlige evne til at binde lokalsamfund og myndigheder sammen. Civilsamfundet kan række en hånd ud til udsatte familier og skabe tillid og tryghed på en anden måde, end myndighederne kan. Deres fulde potentiale skal derfor udnyttes bedre, så de sammen med myndighederne kan bidrage til at spotte tidlige tegn på mistrivsel og omsorgssvigt hos potentielt udsatte børn og unge.

BOKS 2.2

Det anbefales at opprioritere den tidlige indsats.

1. Udsatte familier skal have hjælp til at styrke deres forældrekompetencer gennem skræddersyede kurser og intensiv støtte i form af småbørnskonsulenter.
2. Det tværfaglige samarbejde mellem sagsbehandlere og sundhedsplejerskerne/jordemødrene skal styrkes, så tegn på mistrivsel og omsorgssvigt opdages og handles på endnu tidligere.
3. Dagtilbudspersonale skal opkvalificeres og kompetenceudvikles til bedre at kunne opdage tidlige tegn på mistrivsel og omsorgssvigt.
4. Rammerne for den frivillige sociale indsats på børneområdet styrkes, så civilsamfundet får bedre muligheder for at byde ind på løsningen af de sociale udfordringer så tidligt som muligt.

Styrket kommunal sagsbehandling på børne- og ungeområdet

En kompetent sagsbehandling er altafgørende for, at udsatte børn og deres familier får den nødvendige hjælp, og at omsorgssvigt og overgreb kan stoppes i tide. Men presset er ganske enkelt for stort til, at kommunerne kan følge med. Det skyldes såvel antallet af sager som mangel på faguddannede og mangel på medarbejdere. Selv med det rette kompetence- og uddannelsesniveau bevirker den demografiske udvikling desuden, at der ikke vil være hænder nok til at tage sig af de udsatte borgere. Det er nødvendigt at få nedbragt antallet af sager, så sagsbehandlerne får overskud til at se fremad og tænke langsigtet. Ingen børn må opleve, at de ikke får den hjælp, de skal have, fordi de er blevet til en sag i en uoverskuelig bunke.

BOKS 2.3

Det anbefales at styrke den kommunale sagsbehandling på børne- og ungeområdet markant

5. Antallet af ubehandlede sager på børne- og ungeområdet skal nedbringes gennem tværkommunale samarbejder og vikarbistand.
6. Fælles sagsbehandlingsprocedurer skal implementeres i alle fem kommuner, og der skal ske et kompetenceløft af medarbejdere og ledere i takt med, at der gennemføres en socialfaglig understøttelse af implementeringen af et elektronisk sags- og dokumenthåndteringssystem.
7. Der skal dannes et overblik over de eksisterende kurser for medarbejdere på det sociale børne- og ungeområde ved at etablere en online kursusportal, tilpasse udbuddet af kurser samt sikre, at flere kurser bliver meritgivende.

Flere tilbud til udsatte børn og unge

Udsatte børn og unge fortjener en god barndom og en lys fremtid, hvor deres hverdagsliv ligner alle andres. For at komme derhen skal de tilbydes hjælp i deres nærmiljø, når behovet melder sig. Der er allerede i dag en række velfungerende indsatser, hvor fokus er på at hjælpe de udsatte børn og unge og deres familier. Det er tilfældet for både familiecentrene og børnerejseholdet. Men ingen af dem kan med de nuværende ressourcer dække behovet. De skal derfor styrkes, så alle børn oplever, at de får den støtte, som skal til, for at de kan bryde den onde cirkel og komme i gang med en sund udvikling.

På den korte bane er der behov for at beskytte børnene, når de er allermest sårbare, og hvor de havner i situationer, hvor de ikke kan være hjemme hos deres forældre. Der skal derfor etableres væresteder til børn, hvor de kan søge ly og beskyttelse, hvorefter socialforvaltningen skal følge op på situationen i hjemmet.

BOKS 2.4

Det anbefales at udvide og styrke tilbuddene til udsatte børn og unge.

8. Der etableres væresteder til børn målrettet udsatte børn og unge, så de har et trygt helle om aftenen, natten og i weekenderne.
9. Familiecentrene målrettes i højere grad udsatte børn og unge og deres familier.
10. Det eksisterende børnerejsehold fordobles, så flere børn og unge kan modtage hjælp i byer og bygder, hvor de er bosat. Samtidig styrkes Den Centrale Rådgivningsenhed.

Styrket retssikkerhed for børn og unge, som har været ofre for seksuelle overgreb

Børn og unge skal sikres den tryghed, de har brug for, og de skal beskyttes mod seksuelle overgreb. Seksuelle overgreb skal stoppes, og den onde spiral, hvor krænkede selv bliver til krænkere skal brydes. Der skal sendes et klart signal om, at seksuelle overgreb sanktioneres. Højere foranstaltningsniveau, styrket efterforskning af seksuelle overgreb, samt behandling til domfældte krænkere under og efter afsoning skal tage fat om problemets rod og forhindre, at overgreb sker på ny.

BOKS 2.5

Det anbefales at sætte massivt ind for at styrke retssikkerheden for ofre for seksuelle overgreb.

11. Forhøjelse af foranstaltningsniveauet i sager om voldtægt af børn ved samleje og andet seksuelt forhold.
12. Etablering af en dedikeret enhed i Grønlands Politi med fokus på seksuelle overgreb.
13. Oprettelse af programindsats i Kriminalforsorgen i Grønland for indsatte dømt for seksualforbrydelser.
14. Etablering af behandlingspladser i Anstalten i Nuuk.
15. Kriminalforsorgen i Grønland optages i Behandlingsnetværket.
16. Etablering af et behandlingscenter til krænkere efter afsoning eller uden dom.

3. Forholdene for udsatte børn og unge i Grønland

Der er ikke blot tale om én eller to faktorer af betydning for, at et barn er i risiko for at blive udsat for omsorgssvigt eller overgreb. Det er snarere en problemstilling, der rummer mange aspekter, og hvor udfordringerne går i arv gennem generationer. Men udviklingen går den rette vej.

Der er i de senere år udarbejdet en række strategier og handlingsplaner målrettet udsatte børn og unge, og der er igangsat en række initiativer på baggrund heraf, jf. boks 3.1. Tilsammen tegner de udarbejdede strategier og handlingsplaner et billede af problemernes omfang og alvor, og de udtrykker en politisk ambition om forandring gennem en række løsningsforslag og indsatsområder. Fælles for dem alle er, at de er ambitiøse og vidtgående med en lang række anbefalinger, der fordrer mange ressourcer til implementering.

BOKS 3.1

Udvalgte strategier og handleplaner:

- Killiliisa – Naalakkersuisuts strategi mod seksuelle overgreb 2018-2022
- National handlingsplan mod forældres omsorgssvigt af børn (2020-2030)
- Inuuneritta III: Rammen om det gode børneliv (2020-2030)
- Naalakkersuisuts familierpolitik 2020-2030

Eksempler på igangsatte initiativer under Naalakkersuisut

1. *Task Force enheden* til akut bistand til kommuner i komplicerede sager om alvorligt omsorgssvigt.
2. *Børne- og voksenrejseholdet* tilbyder udgående behandling af børn og voksne, som har været udsat for seksuelle overgreb.
3. *Rollemodelkorpset* er involveret i udvikling og implementering af indsatser til bekæmpelse af seksuelle overgreb.
4. *Håndbog til fagpersoner om seksuelle overgreb mod børn.*
5. *Meeqqat 0-18.* Et program under udvikling som har til formål at sikre, at alle børn får et bedre liv i trivsel og udvikling.
6. *MANU* er et tilbud til alle gravide kvinder og småbørnsfamilier, og som har til formål at fremme børn og familiers trivsel og sundhed.
7. *Tusaannga*, som er en rådgivningstelefon for børn, unge, voksne samt fagpersoner.
8. *Opkvalificering af plejefamilier* gennem Fair Start. Målet er at skabe en tryk opvækst for børn i familiepleje ved at opkvalificere plejeforældres professionelle omsorgskompetencer og dermed skabe lokale kompetencesystemer, samt at reduceres antallet af sammenbrud i anbringelser.
9. Pilotprojekt om grænseoverskridende seksuel adfærd på døgninstitutionerne.
10. Implementering af fælles offentlig IT (ESDH-system), som skal sikre en mere enkel og effektiv offentlig administration.

I det følgende præsenteres et udfordringsbillede om udsatte børn og unge, hvor det vil fremgå, at der fortsat er mange problemstillinger, som rækker langt ud over socialområdet.

Det har været vigtigt for arbejdsgruppen at fundere arbejdet på tilgængelige analyser og datagrundlag, men også på observationer, erfaringer og viden på området, som er indsamlet gennem en lang række dialogmøder med en bred skare af interessenter og myndigheder primært fra Grønland, men også fra Danmark. Interessenterne har alle det til fælles, at de har et stort kendskab til samfundsforholdene i Grønland generelt og i særdeleshed til forholdene for udsatte børn og unge.

Omsorgssvigt

Flertallet af børn og unge trives og vokser op i trygge rammer. Der er dog fortsat et stort mindretal af børn og unge, der udsættes for omsorgssvigt. Omsorgssvigt i barndommen kan sætte negative spor senere i livet – både mentalt og fysisk. Det kan eksempelvis gøre det sværere at gennemføre en uddannelse. Samtidig giver det dårligere forudsætninger for som voksen at skabe en god og tryk barndom for egne børn. Mennesker, der i deres barndom har været udsat for omsorgssvigt, skal kæmpe ekstra hårdt i voksenlivet for at skabe en harmonisk tilværelse. Det lykkes for nogle, mens andre ikke kan bryde den sociale arv og gentager de samme forhold i voksenlivet, som

de selv led under i barndommen¹. Det gælder bredt i forhold til omsorgssvigt, men det gælder måske særligt i forhold til seksuelle overgreb.

BOKS 3.2

Omsorgssvigt

Omsorgssvigt defineres her som en tilstand, hvor en person, der er afhængig af andre personer ikke får den omsorg og hjælp, som denne har brug for. Omsorgssvigt kan omfatte fysisk omsorgssvigt, fx utilstrækkelig ernæring, beklædning og hygiejne, og psykisk omsorgssvigt, fx manglende følelsesmæssig eller intellektuel stimulation. Der kan også skelnes mellem passivt omsorgssvigt, fx manglende imødekomme af basale behov, og aktivt omsorgssvigt, fx direkte skade (www.socialebegreber.dk, 2016).

Mange grønlandske børn og unge oplever at vokse op med vold og misbrug i hjemmet. At problemstillingen er særdeles udtalt bekræftes af Befolkningsundersøgelsen fra 2018.

BOKS 3.3

Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018

Befolkningsundersøgelsen er en landsdækkende sundhedsundersøgelse om unge og voksne indbyggere, der har været gennemført hvert fjerde år siden 1993. Undersøgelsen gennemføres for Selvstyret af Statens Institut for Folkesundhed (SDU) i samarbejde med Steno Diabetes Center Copenhagen.

Befolkningsundersøgelsen fra 2018 baserer sig på surveybesvarelser fra 2.539 personer, svarende til 5,8 pct. af befolkningen i alderen 15-94 år. De personer, der er inviteret til at deltage i undersøgelsen (stikprøven), bestod dels af deltagere fra de tidligere befolkningsundersøgelser i Grønland, også kaldet geninterviewstikprøven, og dels af et nyt tilfældigt udtræk fra cpr-registeret med henblik på at inkludere de unge, der ikke havde mulighed for at deltage tidligere, samt for at forbedre den geografiske dækning (suppleringsstikprøven). Med henblik på at skabe repræsentativitet, er der mange steder i rapporten vægtet til befolkningen i forhold til alder, køn og/eller bopæl. For yderligere information om opgørelsesmetode og datagrundlag henvises til "Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018 – Levevilkår, livsstil og helbred" af Statens Institut for Folkesundhed, 2019.

Af Befolkningsundersøgelsen 2018 fremgår det, at 28 pct. af de unge født i 1995 eller senere, som er med i undersøgelsen, er vokset op med vold i hjemmet, *jf. figur 3.1*. 37 pct. af samme målgruppe er vokset op med alkoholproblemer i hjemmet, *jf. figur 3.2*.

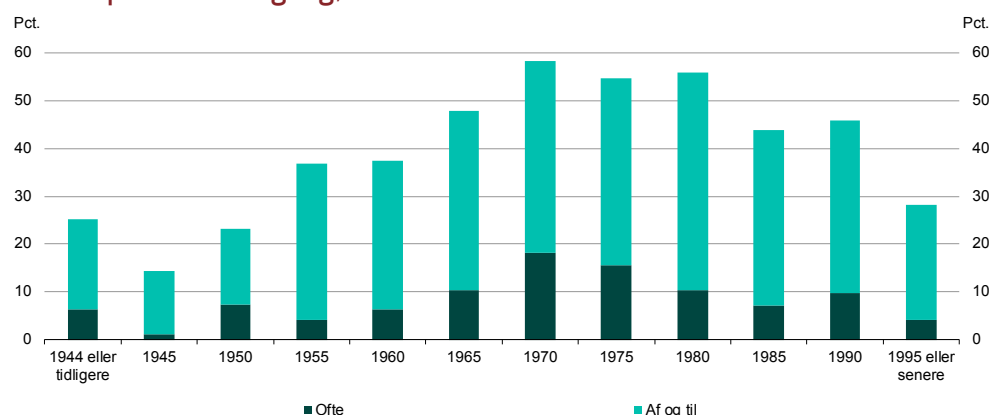
¹ Ploug, N. (2017) *Social arv og social ulighed*. Hans Reitzels Forlag

Der ses dog en positiv udvikling, idet færre af de unge, som deltog i befolkningsundersøgelsen i 2018, er opvokset med vold og alkohol i hjemmet, end det er tilfældet for de ældre generationer. Blandt personer født i 1970-1980 voksede over halvdelen op med henholdsvis vold og alkohol i hjemmet, jf. figur 3.1 og figur 3.2.

Der skal dog tages det forbehold, at der i gruppen af personer, der er født i 1995 eller senere, også er personer helt ned til 15-årsalderen, som stadig kan nå at opleve vold og alkohol i barndomshjemmet på et senere tidspunkt. Andelen kan derfor stige.

FIGUR 3.1

Andel der har haft problemer med vold i barndomshjemmet i Grønland, fordelt på fødselsårgang, 2018.

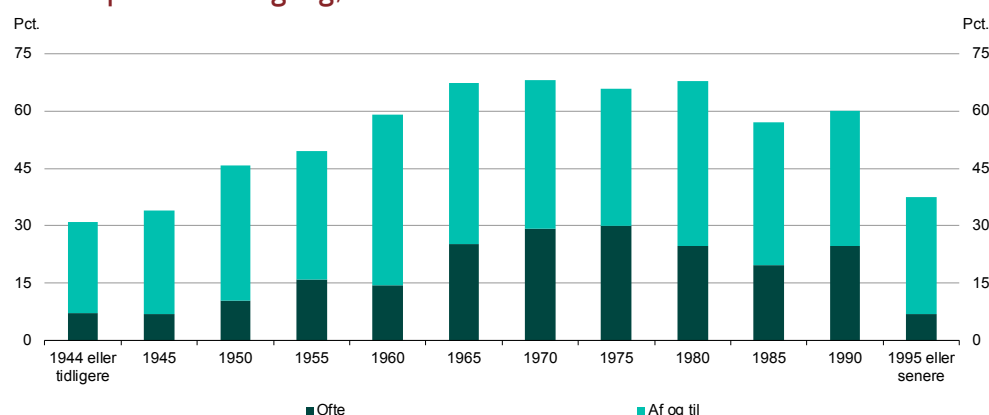

Anm.: Figuren bygger på besvarelser fra 1.792 personer. Der er vægtet for geografiske forskelle. Se faktaboks 3.2. for yderligere information om Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018.

Kilde: Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018.

FIGUR 3.2

Andel der har haft alkoholproblemer i barndomshjemmet i Grønland, fordelt på fødselsårgang, 2018.

Anm.: Figuren bygger på besvarelser fra 2.076 personer. Der er vægtet for geografiske forskelle. Se faktaboks 3.3. for yderligere information om Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018.

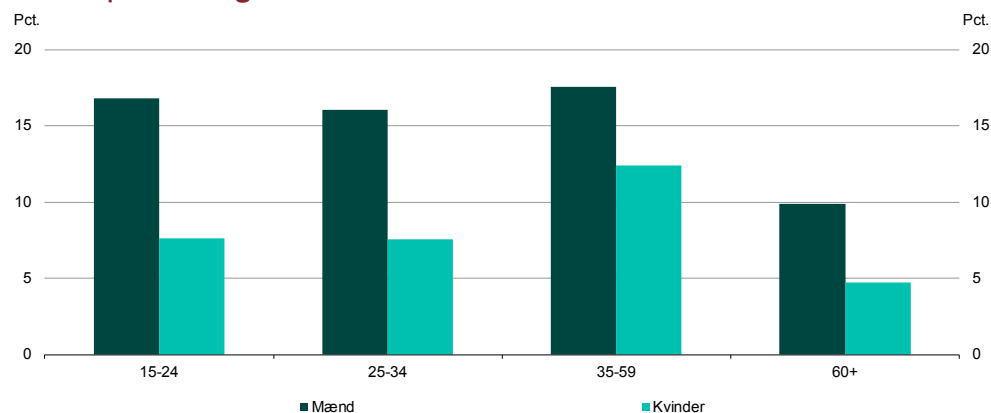
Kilde: Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018.

Der har igennem mange år været et stort fokus på alkoholmisbrug, alt imens stofmisbrug har fyldt mindre i den offentlige debat. Flere fagpersoner på social- og sundhedsområdet giver imidlertid udtryk for en stærk bekymring for et stigende hashmisbrug blandt både unge og voksne.

Blandt deltagerne i Befolkningsundersøgelsen 2018 er det især mænd i alderen 15-59 år, der har et regelmæssigt forbrug af hash². Mellem 17 og 18 pct. af mændene i aldersgrupperne 15-24 år, 25-34 år og 35-59 år røg hash én gang om måneden eller oftere i 2018, jf. figur 3.3. Det er dog indtrykket, at der er store geografiske forskelle. Således beretter flere om små lokalsamfund, hvor et overvejende flertal af indbyggerne har et bekymrende forbrug af hash.

FIGUR 3.3

Andel der ryger hash én gang om måneden eller oftere i Grønland, fordelt på alder og køn, 2018.

Anm.: Figuren bygger på besvarelser fra 1.847 personer. Der er vægtet for geografiske forskelle. Se faktaboks 3.3. for yderligere information om Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018.

Kilde: Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018.

Når vold og misbrug i hjemmet minimeres, er det i sig selv en væsentlig forbedring for børnene i forhold til at skabe trygge, kærlige og forudsigelige rammer at vokse op i.

Der er desuden indikationer på, at det høje antal unge, som udsættes for seksuelle overgreb, også er koblet til forekomsten af alkoholmisbrug. Grønlands Politis afdækning af forholdene i Tasiilaq viser, at der er alkohol direkte involveret i mindst 44 pct. af voldtægtsanmeldelserne og i mindst 19 pct. af anmeldelser om kønsligt forhold til et barn under 15 år³.

² V. L. L., Christina et al. (2019) *Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018 – levevilkår, livsstil og helbred*. Statens Institut for Folkesundhed.

³ Grønlands Politi (2018) Tasiilaq. *En kortlægning af seksualforbrydelser mod børn og unge i Tasiilaq i perioden 2014-2018 samt anbefalinger til forebyggende indsatser*

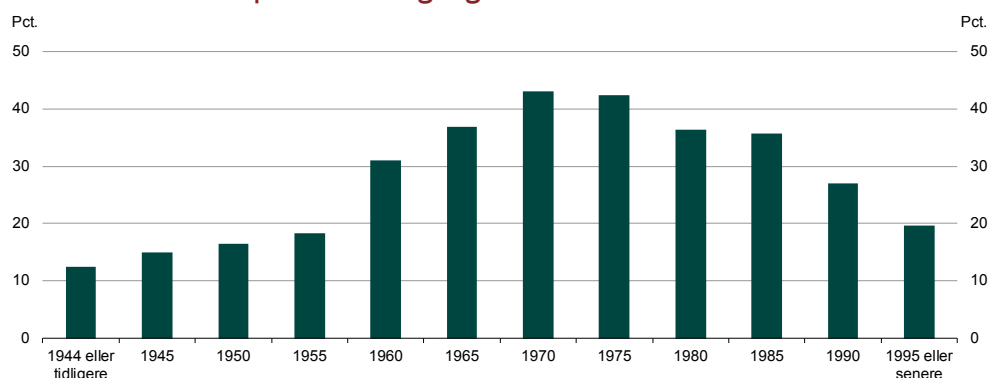

Seksuelle overgreb

Der er indikationer på, at færre børn og unge, sammenlignet med tidligere, udsættes for seksuelle overgreb. For personer født i 1995 eller senere, som har deltaget i Befolkningsundersøgelsen 2018, er det imidlertid stadig knap 20 pct., som har været udsat for seksuelle overgreb i barndommen *jf. figur 3.4*. De 20 pct. skal læses med det forbehold, at der i gruppen af unge født i 1995 eller senere også indgår personer, der er under 18 år på opgørelsestidspunktet.

FIGUR 3.4

Andel der har været udsat for seksuelle overgreb inden 18-årsalderen i Grønland, fordelt på fødselsårgang, 2018.

Anm.: Figuren bygger på besvarelser fra 1.686 personer. Der er vægtet for geografiske forskelle. Se faktaboks 3.3. for yderligere information om Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018.

Kilde: Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018.

Samtidig har en endnu større andel af forældre- og bedsteforældregenerationen, som har deltaget i befolkningsundersøgelsen, også været udsat for seksuelle krænkelse i deres barndom og kan opleve senfølger heraf. Den høje forekomst af seksuelle overgreb gennem flere generationer kan derfor have betydning for forældrenes forudsætninger for at give egne børn en god opvækst. Begrænset adgang til behandling af senfølger, social isolation og ringe støtte i forældrenes sociale netværk forstærker yderligere risikoen for omsorgssvigt.

Økonomisk udsathed og boligforhold

I 2018 var der, ifølge tal fra Grønlands Statistik, 1.935 personer, svarende til cirka 4 pct. af befolkningen, der kunne karakteriseres som økonomisk udsatte.

BOKS 3.4

Økonomisk udsathed

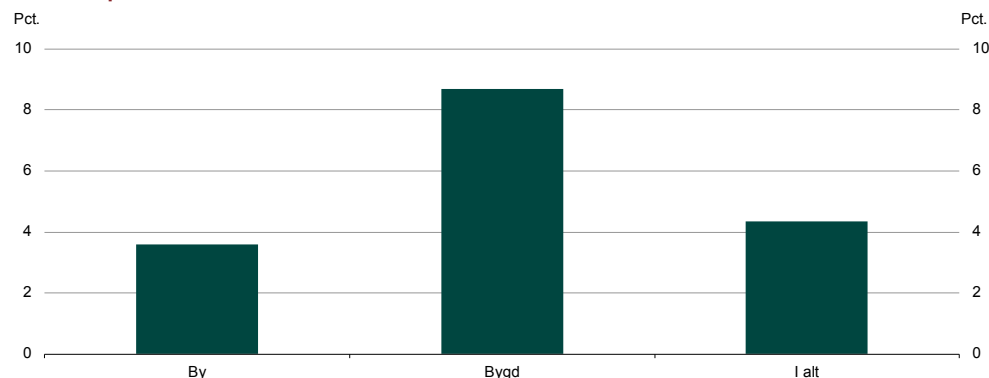
Økonomisk udsathed defineres af Grønlands Statistik som situationen, hvor man 1) i en treårig periode har haft en ækvivaleret disponibel indkomst på under 50 pct. af medianindkomsten, 2) ikke selv er studerende eller er i familie med en, der er studerende på en kompetencegivende uddannelse over folkeskoleniveau og 3) ikke har adresse på et alderdomshjem, plejehjem eller en handicapinstitution.

Kilde: Grønlands Statistik, 2019

Geografien og infrastrukturen medvirker til de stadig stigende økonomiske og velfærdsmæssige forskelle mellem de større byer og bygderne⁴. Personer, der kan karakteriseres som økonomisk udsatte, er overrepræsenteret i bygderne. Mens omkring 9 pct. af befolkningen, der bor i bygder, er økonomisk udsatte, gør det samme sig gældende for omkring 4 pct. af befolkningen i byerne, jf. figur 3.5.

FIGUR 3.5

Andel af befolkningen, der er økonomisk udsatte i Grønland, fordelt på bosted, 2018.

Anm.: Andelen af økonomisk udsatte beregnes ud fra antallet af personer i befolkningen, der lever op til førnævnte kriterier, og som derudover lever op til kriterier om at have været fastboende i Grønland, om at være hjemmeboende (som barn), mv. Se "De Økonomisk Udsatte I Perioden 2014-2018 (Foreløbige tal)" af Grønlands Statistik for yderligere information om opgørelsesmetode.

Kilde: Grønlands Statistik og egne beregninger.

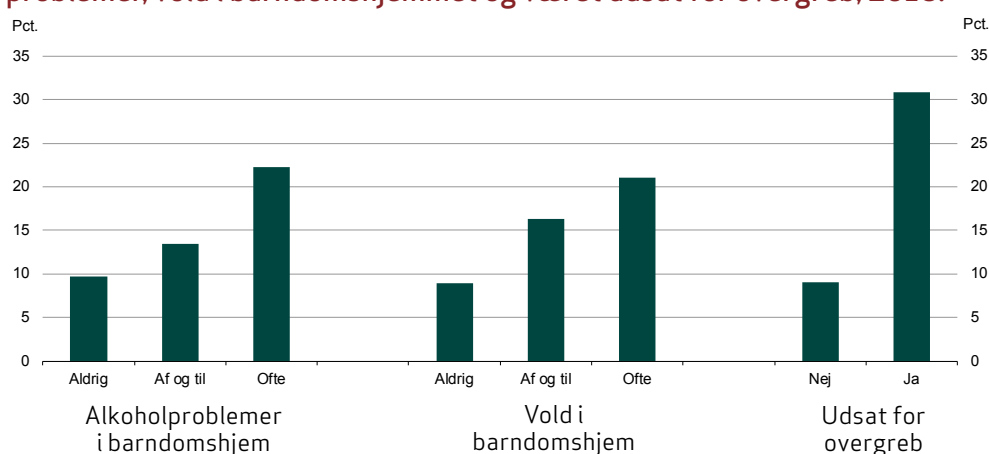
⁴ Departementet for Sociale Anliggender og Justitsområdet (2020).
National handlingsplan mod forældres omsorgssvigt af børn 2020-2030

Befolkningsundersøgelsen 2018 viser desuden, at selvmordstanker oftere forekommer blandt personer, der er vokset op med alkohol, vold og seksuelle overgreb, jf. figur 3.8.

FIGUR 3.8

Andel personer der har haft selvmordstanker og er vokset op med alkoholproblemer, vold i barndomshjemmet og været udsat for overgreb, 2018.

Anm.: Figurene bygger på besvarelser fra 1.646-1.985 personer. Der er vægtet for geografiske forskelle. Se faktaboks 3.3. for yderligere information om Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018.

Kilde: Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018

Ifølge Grønlands Politis Årsstatistik blev der registreret 43 selvmord i 2018 svarende til næsten 8 selvmord pr. 10.000 indbyggere. Den høje forekomst af selvmord betyder, at mange unge har oplevet at miste en nær ven til selvmord og har kendskab til selvmord i familien. Det at miste til selvmord er blevet så udbredt, at flere interviewpersoner i Det Nationale Sorgcenters undersøgelse af sorg i Grønland gav udtryk for, at det var ét af livets grundvilkår. Det er vigtigt at tage med, når udfordringsbilledet tegnes, da det at miste til selvmord øger risikoen for komplicerede sorgreaktioner hos de efterladte. Samtidig øger komplicerede sorgreaktioner den efterladtes risiko for selv at begå selvmord⁸.

⁸ Østergaard, G. Tina et al. (2019) *Sorg i Grønland. En undersøgelse af sorg og kortlægning af sorgaktører og tilbud*. Det Nationale Sorgcenter.

Mange udsatte børn og unge vokser op under trange boligforhold, hvor mange familiemedlemmer er bosat på meget lidt plads. Særligt i bygderne er overbefolkede hjem en udfordring. Her bor godt og vel hver fjerde, som deltog i befolkningsundersøgelsen i 2018, i et hjem med to eller flere personer pr. rum, når køkken, bad, entré og lignende ikke regnes med⁵. Overbefolkede hjem er imidlertid et problem i hele Grønland, når man bevæger sig uden for Nuuk.

Når det bringes op i denne sammenhæng, skyldes det gentagne beretninger om børn, der ikke har en fast seng at sove i, hvilket også øger risikoen for at blive udsat for overgreb. Enten fordi de strejfer om uden opsyn sent om aftenen og om natten, eller fordi de er tvunget til at dele seng med forskellige voksne.

Flere kommuner giver desuden udtryk for, at mange beboere, der lever sammen under trange boligforhold, udfordrer muligheden for forebyggende, familieorienterede indsatser i eget hjem.

Børn og unge anbragt uden for hjemmet

Mistrivslen blandt børn og unge kommer bl.a. til udtryk ved det høje antal anbringelser, herunder den relativt store andel anbringelser på døgninstitutioner. Der bor cirka 325 børn og unge i alderen 0-23 år – heraf 296 i alderen 0-17 år – på døgninstitution. Det svarer til, at 2,1 pct. af de grønlandske børn bor på en døgninstitution. Til sammenligning er det samme tal 0,3 pct. i Danmark. I gennemsnit er børnene yngre, når de anbringes på døgninstitution, ligesom de bor på døgninstitutionerne i længere tid⁶. Dette underbygges af flere kommunale fagfolk, der konstaterer, at når barnet først er anbragt, er det anbragt, til det fylder 18 år. Dette bliver blandt andet forklaret med, at der ikke er indsatser eller ressourcer til at arbejde med forældrene om at løse de bagvedliggende årsager til mistrivslen i hjemmet. Ligesom det kan være svært for barnet at opretholde en relation til forældrene under anbringelsen grundet geografiske afstande og store rejseomkostninger.

Der foreligger på nuværende tidspunkt ikke en anbringelsesstatistik, men det forlyder fra flere sider, at gentagne afbrudte forløb i anbringelserne er et gennemgående problem på både plejefamilie- og døgninstitutionsområdet.

5 V. L. L., Christina et al. (2019) *Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018 – levevilkår, livsstil og helbred*. Statens Institut for Folkesundhed

6 Dahl, K. M., Kloppenborg, H. S. & Pedersen, N. J. M. (2020). *Kortlægning af døgninstitutionsområdet i Grønland*. VIVE

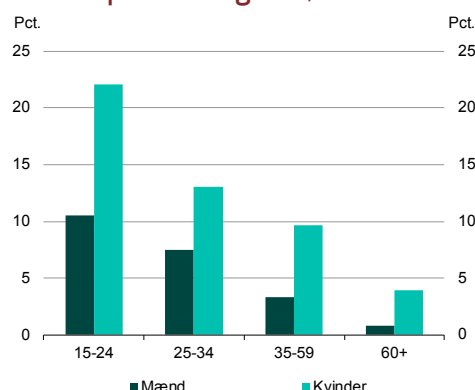
Selv mord

Mistrivslen kommer også til udtryk ved den høje forekomst af selvmord, selvmordstanker og selvmordsforsøg.

Figur 3.6 og 3.7 viser andelen af respondenterne i Befolkningsundersøgelsen 2018, der angav, at de havde haft selvmordstanker og forsøgt selvmord inden for det seneste år, fordelt på køn og alder.

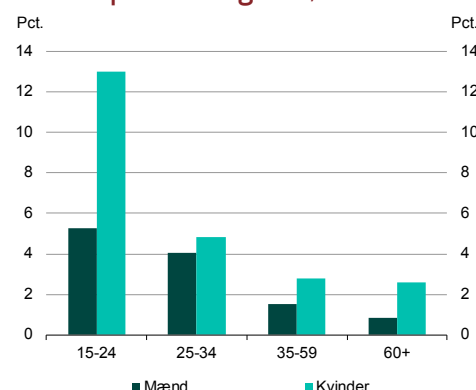
FIGUR 3.6

**Andel med selvmordstanker
det seneste år i Grønland,
fordelt på alder og køn, 2018.**

FIGUR 3.7

**Andel med selvmordsforsøg
det seneste år i Grønland,
fordelt på alder og køn, 2018.**

Anm.: Figurene bygger på besvarelser fra 2.066 personer. Der er vægtet for geografiske forskelle. Se faktaboks 3.3. for yderligere information om Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018.

Kilde: Befolkningsundersøgelsen i Grønland 2018

Figurene viser, at andelen af unge, som har forsøgt at begå selvmord er høj, og der er tale om markant flere piger end drenge. 13 pct. af pigerne i aldersgruppen 15-24 år svarede, at de det seneste år havde forsøgt at begå selvmord, mens 22 pct. havde haft selvmordstanker. Blandt de 15-24 årige mænd svarede godt 5,3 pct., at de havde forsøgt at begå selvmord inden for det seneste år.

En undersøgelse fra 2011 viste store geografiske forskelle på forekomsten af selvmordsforsøg. Over halvdelen af de unge i Østgrønland havde forsøgt at begå selvmord og en tredjedel af de unge i Nordvestgrønland, mens der var færrest i Nuuk⁷.

7 Skatte- og Velfærdskommissionen (2011) *Børn og Unge. Baggrundsrapport*

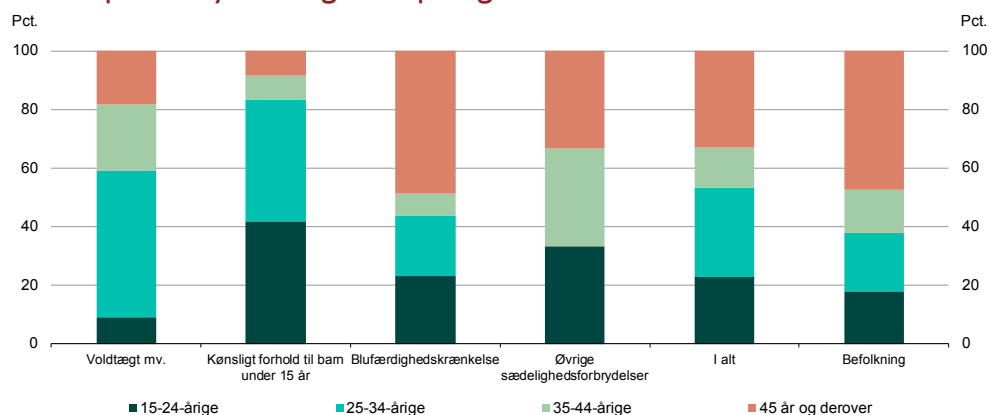
Hvem krænker?

En tredje indikator på mistrivsel blandt udsatte unge kan findes i opgørelserne over, hvem der begår seksualforbrydelser. Her er de unge markant overrepræsenteret blandt personer, der begik seksualforbrydelser i 2018. Således blev omkring 70 pct. af alle seksualforbrydelser i 2018 begået af personer under 45 år, og omkring en fjerdedel af dem blev begået af 15-24-årige.

De unge er særligt overrepræsenteret i fældende afgørelser vedrørende seksualforbrydelser begået mod børn. Omkring 80 pct. af seksualforbrydelser mod børn blev begået af personer under 35 år, og cirka 40 pct. blev begået af 15-24-årige. Til sammenligning udgjorde personer under 35 år lige under 40 pct. af befolkningen, mens de 15-24-årige udgjorde omkring 18 pct. af befolkningen.

FIGUR 3.9

Fældende afgørelser af seksualforbrydelser i Grønland, fordelt på forbrydelse og alder på sigtede, 2018.

Anm.: Alder er opgjort pr. 1. januar 2018.

Kilde: Grønlands Statistik og egne beregninger.

Der kan være flere årsager til, at unge krænker, og der mangler generelt viden om seksualforbrydelser i Grønland. Det fremgår dog af Grønlands Politis kortlægning af seksualforbrydelser mod børn og unge i Tasiilaq i perioden 2014-2018, at 6 pct. af gerningspersonerne selv er tidligere forurettet i anmeldelser om seksualforbrydelser til Grønlands Politi. Derudover var 22 pct. selv blevet forurettet i anmeldelser om anden personfarlig kriminalitet, som f.eks. vold⁹.

⁹ Grønlands Politi (2019): Tasiilaq. En kortlægning af seksualforbrydelser mod børn og unge i Tasiilaq i perioden 2014-2018 samt anbefalinger til forebyggende indsatser.

Rekruttering og fastholdelse

Arbejdsgruppen er undervejs stødt ind i en generel udfordring med rekruttering og fastholdelse af personale. Der berettes således om massiv mangel på uddannede fagpersoner på tværs af hele børne- og familieområdet. Manglen på arbejdskraft gælder både kommunernes administration, samt for daginstitutioner, skoler, familiecentre og døgninstitutioner. Der er særligt mangel på socialfagligt uddannet personale, der kan bidrage til at forebygge, opspore og håndtere børn og unge udsat for omsorgssvigt samt understøtte en tidlig indsats og behandle tunge sociale sager.

Manglen på kvalificeret arbejdskraft kommer blandt andet til udtryk ved mange vakante stillinger, stor medarbejderomsætning og et meget højt antal sager pr. sagsbehandler i socialforvaltningerne. Det giver anledning til, at flere fagpersoner tilkendegiver, at de sender mange underretninger vedrørende børn og unge, men sjældent oplever, at der bliver handlet på underretningerne, før det er akut.

At sagsbehandlingen i socialforvaltningerne udgør et væsentligt problem i støtten til de udsatte børn og unge, bekræftes i flere rapporter¹⁰, som peger på, at mange børn og unge ikke får hjælp fra myndighederne, når de udsættes for omsorgssvigt.

Det står imidlertid klart, at der i relation til denne problemstilling melder sig nogle strukturelle spørgsmål som f.eks. ansættelsesforhold, lønniveau, sprogbarrierer mm, som ikke er mulige at adressere inden for rammerne af dette arbejde. Flere inddragede parter har dog samstemmigt belyst udfordringen ved disse strukturelle spørgsmål, og den betydning de derved får i forhold til at kunne sikre langtidsholdbare løsninger for udsatte børn og unge. Det er derfor vurderingen, at disse barrierer skal håndteres på sigt, så medarbejderkapaciteten øges, og det bliver muligt at tiltrække de rette kompetencer og derved sikre bæredygtige og langtidsholdbare indsatser for udsatte børn og unge.

.....
10 Tilsynsrapporten fra tilsynsenheden under Departementet for Sociale Anliggender og Justitsområdet. Socialstyrelsen (2017) *Initiativ om understøttelse af det grønlandske selvstyre på området for socialt udsatte børn og unge i Grønland, Analyserapport.*

Uddannelse og fremtidsudsigter

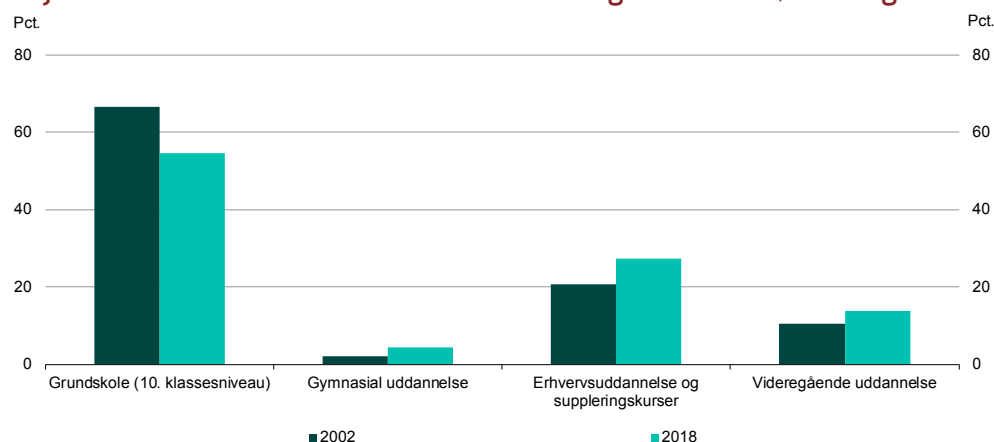
En del af svaret på de generelle rekrutteringsudfordringer er at finde i befolkningens uddannelsesniveau. Mere end halvdelen af de 25-64 årige har grundskole som højest fuldførte uddannelse i 2018. Det er en markant højere andel end i de øvrige nordiske lande, hvor mellem cirka 10 og 20 pct. har grundskole som højest fuldførte uddannelse¹¹.

Mange unge mennesker udtrykker imidlertid ønske om en anden fremtid end deres forældre. Det ses fx i dokumentarserien "De unge grønlandere: Fremtidsdrømme". De ønsker et samfund, hvor der er muligheder for uddannelse og arbejde.

Der sker da også en tydelig bevægelse mod et højere uddannelsesniveau. Således er andelen af personer med gymnasial uddannelse, erhvervsuddannelse og videregående uddannelse steget i årene 2002 til 2018 jf. figur 3.10. I denne periode er andelen af befolkningen med en kompetencegivende uddannelse (erhvervsuddannelse og videregående uddannelse) steget med næsten en tredjedel, mens andelen med gymnasial uddannelse i samme periode blev fordoblet. Udviklingen skal dog ses i lyset af, at niveauet i 2002 var meget lavt.

FIGUR 3.10

Højest fuldførte uddannelser blandt 25-64-årige i Grønland, 2002 og 2018.

Anm.: Uddannelsesniveau og alder er opgjort ultimo året. Suppleringskurser indgår i kategorien Erhvervsuddannelser.

Kilde: Grønlands Statistik og egne beregninger.

¹¹ Ifølge OECDs opgørelser over andelen af befolkningen i alderen 25-64 år, som i 2018 har grundskole som højest fuldførte uddannelse.

Sammenfatning

Udfordringsbilledet viser med al tydelighed, at der er et behov for at styrke indsatsen for udsatte børn og unge i Grønland.

De anbefalinger til løsninger, som præsenteres i denne rapport, understøtter, konkretiserer og supplerer i høj grad de eksisterende handleplaner og strategier, jf. boks 3.1. Samtidig er der taget udgangspunkt i de indsatser, som allerede virker for at udbygge og videreudvikle dem. Herved er der en forventning om, at indsatserne bliver mere bæredygtige og kan leve videre efter samarbejdets udløb.

Udfordringerne kan ikke løses af én instans alene. Det kræver fælles indsats, samarbejde og fordeling af ansvars- og indsatsområder. Der er derfor lagt vægt på, at nogle indsatser skal løftes i regi af Selvstyret, mens andre skal løses i kommunerne. Og med mulighed for, at også civilsamfundet skal bidrage. En vigtig forudsætning for, at arbejdet med at realisere indsatserne lykkes, er derfor, at der etableres et tæt samarbejde mellem kommune, selvstyre og civilsamfund samt relevante danske myndigheder.

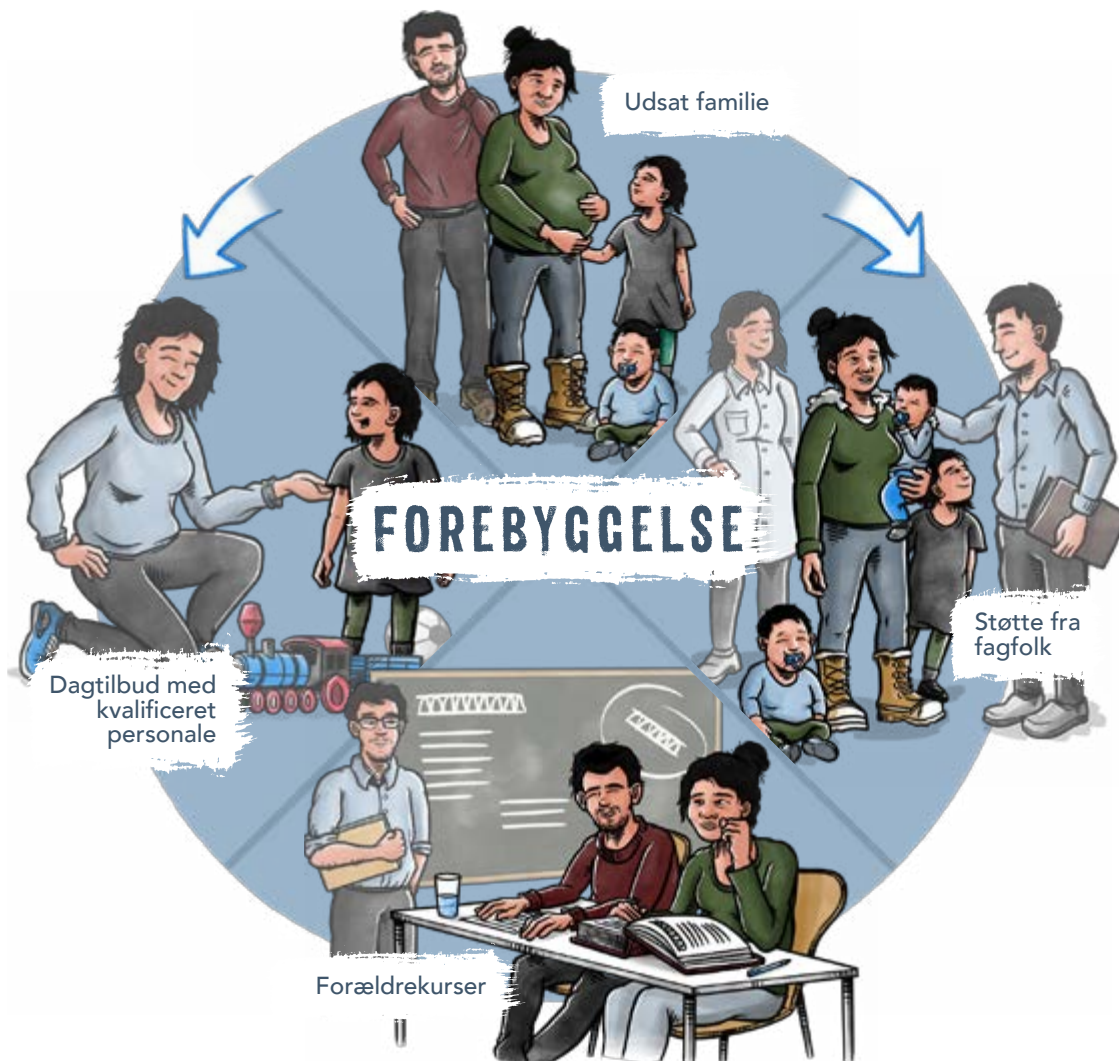
Desuden betyder den økonomiske, administrative og kompetencemæssige kapacitet, at der er behov for en skarp prioritering af indsatserne. I denne prioritering har arbejdsgruppen valgt ikke at beskæftige sig dybdegående med anbringelsesområdet. Denne afgrænsning er bl.a. foretaget, da der allerede er taget initiativ til en løbende opkvalificering af plejefamilierne, jf. boks 3.1. Denne indsats suppleres med opfølgningen på den analyse af plejefamilieområdet, som er igangsat i efteråret 2019 som led i akutindsatsen.

Parallelt arbejder Naalakkersuisut også med at udvide kapaciteten på landets døgninstitutioner og styrke kvaliteten heraf. Der er også igangsat flere analyser på døgninstitutionsområdet. De endelige resultater forventes at foreligge medio/ultimo 2020. Herefter skal der tages politisk og administrativt stilling til opfølgning.

Endvidere har arbejdsgruppen ikke analyseret boligområdet dybdegående. Problemstillingen med overbefolkede boliger samt boligmangel, herunder mangel på personaleboliger, er jævnligt blevet nævnt som en væsentlig udfordring. Naalakkersuisut arbejder i andet regi for at løse denne udfordring.

The background of the slide is a photograph of a sky filled with dark, textured clouds. A bright light source, likely the sun, is positioned in the upper left, creating a strong lens flare that streaks diagonally across the frame. The overall mood is somber and dramatic.

4. Anbefalinger til en styrket indsats for udsatte børn og unge

I dette kapitel præsenteres arbejdsgruppens anbefalinger til prioriterede fokusområder og indsatser, som kan implementeres i perioden 2020-2023.

Tidlig indsats og forebyggelse

En tidlig indsats for udsatte børn og unge bidrager til at forebygge, at udfordringerne vokser sig større, og til at sikre, at fremtidsudsigterne forbedres for børn og unge. Forebyggelsesområdet samt den tidlige indsats kan med fordel styrkes yderligere i kommunerne.

Øget fokus på forældrekompetencer: Det er af væsentlig betydning for barnet, at forældrene har de rette forældrekompetencer til at understøtte barnets udvikling. Et eksempel på en indsats med fokus på at styrke forældrekompetencer er MANU, som er et landsdækkende forældreforberedelseskursus til alle førstegangs- eller flergangsfødende samt til forældre, adoptivforældre og plejeforældre med børn op til og med 4 år. Tilmeldingen er frivillig og har indtil nu vist sig at have en gavnlig effekt for de mere velfungerende familier. Erfaringen med arbejdet med de udsatte familier viser imidlertid et behov for, at kurserne i højere grad målrettes dem samtidig med, at de har behov for intensiv støtte.

Styrket tværfagligt samarbejde: En effektiv tidlig indsats forudsætter et tæt tværfagligt samarbejde mellem bl.a. sundhedsvæsenet (jordemødre, sundhedsplejersker) og den kommunale socialforvaltning. Typisk vil socialforvaltningen blive opmærksom på udfordringer hos et barn og dets familie gennem en underretning fra fagpersonalet. Det generelle billede er dog, at opfølgningen fra de kommunale socialforvaltninger enten er mangelfuld eller bliver igangsat for sent. Samtidig opleves det i flere kommuner, at der er uklarheder om ansvars- og rollefordelingen mellem de forskellige fagpersoner og sektorer, hvilket kan betyde, at børnesager falder mellem to stole. Der er derfor et behov for at styrke det tværfaglige samarbejde om den tidlige indsats.

Opkvalificering af dagtilbudspersonale: Forskning viser, at dagtilbudspersonalets kvalifikationer er den vigtigste enkeltfaktor i dagtilbud, som kan gøre en positiv forskel for børns udvikling og trivsel, og særligt i forhold til børn i udsatte positioner¹². Det er derfor afgørende, at fagpersoner er klædt på til at se tegn på mistrivsel hos et barn eller en ung, ligesom det er afgørende, at de ved, hvordan de skal håndtere sådan en situation – dels i forhold til at støtte barnet eller den unge i hverdagen, og dels i forhold til kontakten til og samarbejdet med kommunen og forældrene, jf. i øvrigt ovenstående.

Personalet på daginstitutionerne udgøres imidlertid i høj grad af ufaglærte pædagogmedhjælpere. Cirka hver anden ansatte (47 pct.) er pædagogmedhjælper. Der er langt færre pædagoger, der kun udgør omkring en femtedel (22 pct.) af personalet, mens ansatte med en pædagogrelateret uddannelse udgør omkring en tredjedel (31 pct.) af de ansatte. Sammenholdt med fordelingen mellem deltids- og fuldtidsansatte betyder dette, at mere end halvdelen af det samlede timetal, der arbejdes på daginstitutioner, varetages af ufaglærte pædagogmedhjælpere¹³.

Der ses et særligt behov for at opruste daginstitutionspersonalet lokalt i de enkelte daginstitutioner og sikre en fælles ensartet praksis for opsporing, forebyggelse og håndtering af børn i risiko og børn udsat for omsorgssvigt gennem rådgivning målrettet såvel ledere som medarbejdere.

Forebyggelse og tidlig opsporing er vigtige elementer, så der tages hånd om problemerne i tide. Derfor skal indsatsen styrkes bredt, så både forældre, daginstitutionspersonale, frivillige og det tværfaglige arbejde står stærkere til gavn for alle børn og unge i hele Grønland.

Øget fokus på den frivillige sociale indsats på børneområdet: Frivillige besidder den styrke, at de kan tilbyde andre typer af indsatser end myndigheder. De kan blandt andet yde hjælp, rådgivning og terapi og derved nå ud til flere målgrupper på en anden måde. De bidrager også til at skabe social sammenhængskraft i lokalsamfundet, som styrker tilliden og åbenhed borgerne imellem og derved spotte tidlige tegn på omsorgssvigt eller anden form for mistrivsel. Samtidig tilpasser de frivillige (organisationer) sig de lokale forhold og kan derfor både være tilstede i en by og en bygd.

På tværs af fagområder og interessenter er der en efterspørgsel efter at styrke frivilligheden, og der er således bred enighed om, at de frivillige organisationer skal bidrage til at løfte et samfundsansvar på børneområdet.

.....
¹² Christoffersen, M.N. et al. (2014). *Daginstitutioners betydning for børns udvikling. En forskningsoversigt*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

¹³ Epinion for Styrelsen for Uddannelse (2017). *Kortlægning af daginstitutionsområdet*

For at dette kan realiseres, har de grønlandske organisationer efterspurgt, at der etableres et mere formaliseret samarbejde mellem selvstyre, kommune og organisation. Dette for at sikre, at organisationerne i højere grad tænkes ind som bidragsydere til sociale indsatser. Dette findes ikke i dag, og der mangler både retningslinjer og en fælles forståelse af, hvad en organisation kan bidrage med. Flere kommuner melder således om, at de ikke ved, hvordan de skal samarbejde med de frivillige. Organisationernes unikke potentiale skal udnyttes langt bedre, end det sker i dag.

Tilsvarende har danske fonde efterspurgt et mere koordineret samarbejde, da konsekvensen er en spredt tilgang til projekter uden overordnet målsætning og med begrænset effekt. Samtidig er der en oplevelse af, at projekterne er for skævt fordelt med for mange i nogle byer og for få eller ingen i andre – til stor frustration for både fonde og organisation.

Endelig er mange tilbud i forvejen afhængige af frivilliges engagement. Der meldes dog samtidig om stigende udfordringer med at rekruttere frivillige. Det skal ændres ved at udbrede viden og kendskab til værdien af det frivillige arbejde og gennem etableringen af forbedrede rammer for den frivillige sociale indsats på børneområdet.

BOKS 4.1

Det anbefales at opprioritere den tidlige indsats

1. Udsatte familier skal have hjælp til at styrke deres forældrekompetencer gennem skræddersyede kurser og intensiv støtte fra småbørnskonsulenter.
2. Det tværfaglige samarbejde mellem sagsbehandlere og sundhedsplejerskerne/jordemødrene skal styrkes, så tegn på mistrivsel og omsorgssvigt opdages og handles på endnu tidligere.
3. Dagtilbudspersonale skal opkvalificeres og kompetenceudvikles til bedre at kunne opdage tidlige tegn på mistrivsel og omsorgssvigt.
4. Rammerne for den frivillige sociale indsats på børneområdet styrkes, så civilsamfundet får bedre muligheder for at byde ind på løsningen af de sociale udfordringer så tidligt som muligt.

Styrket kommunal sagsbehandling

Når udsatte børn og deres familier har brug for hjælp, er det helt essentielt, at de sociale myndigheder kan give den rette støtte rettidigt og sikrer sig, at der bliver fulgt op på barnets og familiens trivsel. De kommunale socialforvaltninger er rygraden i det sociale sikkerhedsnet. Der er imidlertid store udfordringer med at håndtere de mange og ofte komplekse børne- og ungesager. Det skyldes bl.a.:

Mangelfuld sagsbehandling: Der eksisterer ikke en systematisk tilgang til sagsarbejdet i og på tværs af kommunerne. Samtidig er der store udfordringer med implementering af lovgivningen. Der handles ikke rettidigt og konsekvent på underretninger, og der mangler socialfaglige undersøgelser samt handleplaner. Hertil kommer, at børn, familie og netværk ikke inddrages tilstrækkeligt.

Stor medarbejderomsætning samt manglende fastholdelse af kvalificerede medarbejdere: En analyse af sagsbehandlingsområdet foretaget i 2017¹⁴ viser, at kun cirka 33 pct. af de kommunale sagsbehandlere har en uddannelsesmæssig baggrund som socialrådgivere. Øvrige sagsbehandlere har en uddannelsesmæssig baggrund som rådgivningsassistent, socialpædagog, socialhjælper eller anden mellemlang eller lang uddannelse. Analysen viser samtidig, at mange uddannede socialrådgivere vælger at forlade de kommunale ansættelser til fordel for andre ansættelsesforhold. Halvdelen af de cirka 200 socialrådgivere har således forladt faget.

Stor sagsophobning pr. medarbejder: Det estimeres, at hver sagsbehandler har mellem 70-200 sager. Det høje antal sager kombineret med den høje medarbejderomsætning samt manglende socialfaglige kompetencer resulterer i manglende eller langsommelig håndtering af henholdsvis underretninger samt udarbejdelse af socialfaglige undersøgelser og handleplaner.

Manglende overblik over opkvalificerings- og kursusmuligheder på udsatte børne- og ungeområdet: Der efterspørges i meget høj grad et samlet overblik over de eksisterende opkvalificerings- og kompetenceudviklingstilbud på området for udsatte børn og unge. Det manglende overblik resulterer i, at kurserne ikke målrettes nok i forhold til målgruppen, at udbud og efterspørgsel ikke hænger tilstrækkelig sammen, og at der udbydes kurser med overlappende indhold, eller kurser som med fordel burde indgå i samlede uddannelser på socialområdet. Konsekvensen af det manglende overblik er, at fagpersoner ikke modtager den kompetenceudvikling, som de har brug for i håndteringen af de mange komplekse sager.

Erfaringerne viser, at det er muligt at styrke sagsbehandlingen gennem løbende opkvalificeringskurser, sidemandsoplæring samt tæt opfølgning. Endelig kan et fælles IT-system understøtte sagsbehandlingen og bidrage til dataunderstøttet styring. Alle fem kommuner skal implementere et elektronisk sags- og dokumenteringssystem (ESDH).

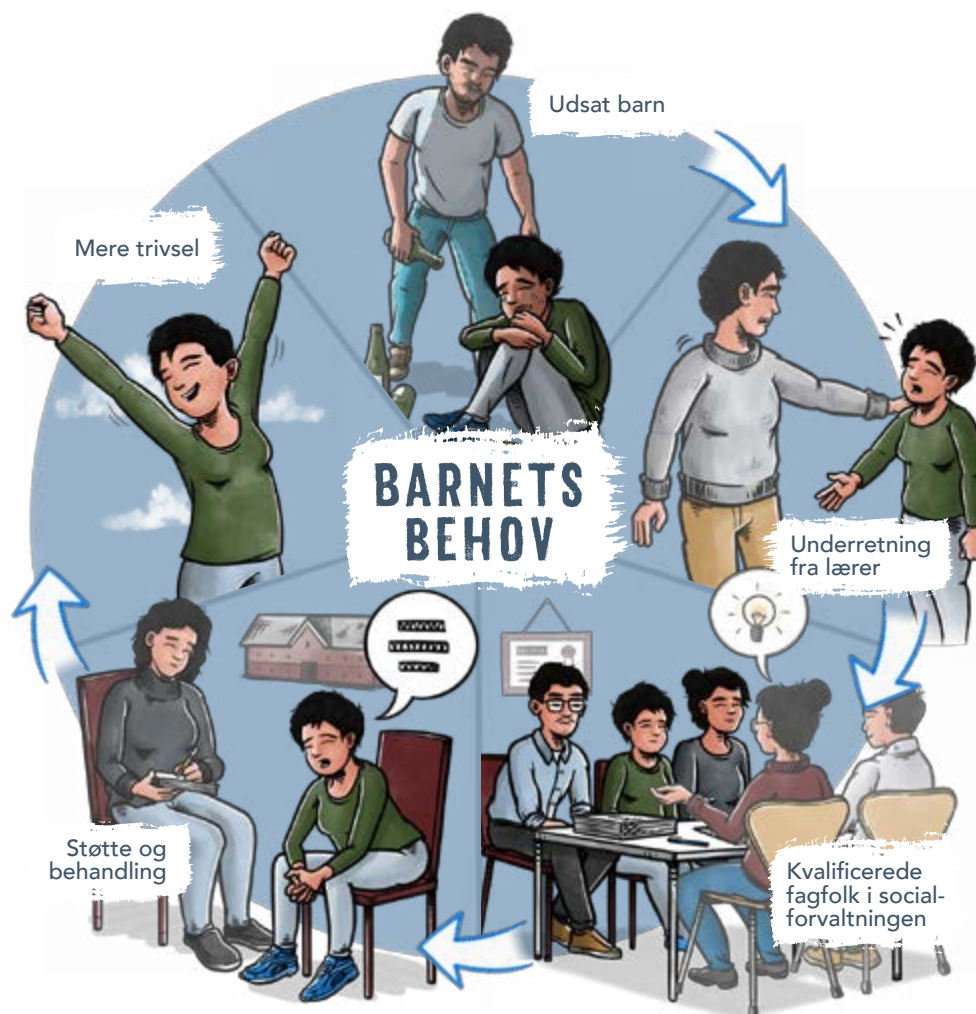
Udfordringerne i den kommunale sagsbehandling betyder, at rygraden i indsatsen til de udsatte børn og unge samt deres familier ikke er stærk nok. Der er derfor behov for at sætte målrettet ind for at få løftet niveauet i den kommunale sagsbehandling. Det skal sikre, at flere udsatte børn og unge får rettidig hjælp, så den onde cirkel kan brydes.

BOKS 4.2

Det anbefales at styrke den kommunale sagsbehandling på børne- og ungeområdet markant

5. Antallet af ubehandlede sager på børne- og ungeområdet skal nedbringes gennem tværkommunale samarbejder og vikarbistand.
6. Fælles sagsbehandlingsprocedurer skal implementeres i alle fem kommuner, så det sikres, at alle sagsbehandlere anvender det samme vejledningsmateriale, herunder fælles skabeloner og tjeklister. Heri vil også indgå kompetenceudvikling og sidemandsoplæring af såvel ledere som medarbejdere, så de klædes på til at understøtte sagsbehandling af høj kvalitet. Derudover skal Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold understøtte den socialfaglige implementering af ESDH-systemet.
7. Der skal dannes et overblik over de eksisterende kurser for medarbejdere på det sociale børne- og ungeområde ved at etablere en online kursusportal, tilpasse udbuddet af kurser samt sikre, at flere kurser bliver meritgivende.

¹⁴ Departementet for Familie, Ligestilling, Sociale Anliggender og Justitsvæsen: Sammenfattende rapport, januar 2017, Deloitte.

Flere tilbud til udsatte børn og unge

En central del af den socialfaglige indsats til udsatte børn og unge er, at der er de tilbud, som skal til for at kunne styrke deres personlige ressourcer og støtte dem i en sund udvikling, så de kan blive hjulpet bedst muligt videre i livet. Der findes i dag flere velfungerende indsatser, og der er således mulighed for at kunne tilbyde hjælp. Men mange steder er der ventelister, og børn og unge må vente længe på et tilbud. Blandt udfordringerne kan fremhæves:

Sikkerhedsforanstaltninger til udsatte børn og unge om aftenen, natten og i weekenderne: Der er ikke tilstrækkelige sikkerhedsforanstaltninger til udsatte børn og unge i risiko for at blive udsat for misrøgt og omsorgssvigt om aftenen, natten og i weekenderne. Det er især om aftenen, natten og i weekenderne, at det vurderes, at børn er mest sårbare og er i størst risiko for at blive udsat for seksuelle krænkelser, misrøgt ved forældrenes druk eller omsorgssvigt på anden vis. Alt for mange udsatte børn og unge havner derfor i en situation, hvor der ikke er en voksen til at tage vare på dem, eller hvor de ikke kan opholde sig hjemme. Grønlands Politi beretter således om, at mange børn og unge ses strejfe rundt på gaderne om natten, samt at antallet er størst i forbindelse med lønudbetalingerne.

I sådanne situationer udgør fritidsklubber og væresteder en beskyttelse og et netværk for børnene. Værestederne kan samtidig bidrage til at få opsporet og underrettet om børn, der er i mistrivsel. Der er dog ikke nok væresteder til at imødekomme

efterspørgslen. Der er derfor behov for at etablere flere steder, som udsatte børn kan søge til om aftenen, natten og i weekender. Et sted, hvor de er i sikkerhed, og hvor der er mulighed for rådgivning, mad og overnatning.

Familiecentrenes opgaveportefølje spænder for bredt i forhold til lokale ressourcer og kompetencer: Familiecentrene er kernen i kommunernes hjælp til udsatte børn, unge og deres familier. Der er aktuelt 16 familiecentre fordelt over hele Grønland, hvilket giver mulighed for, at de kan yde hjælp i nærområdet med udgangspunkt i, hvor barnet bor. Familiecentrene udgør imidlertid ofte det eneste lokale tilbud på området. Familiecentrenes centrale rolle resulterer i, at de fleste reelt spænder over en meget bred vifte af opgaver som f.eks. familiebehandling, forebyggelse, rådgivning, krisehjælp, sundhedsfremme og behandlingsarbejde. Derudover rummer deres portefølje også aktiviteter som umiddelbart falder uden for deres kerneopgave som f.eks. AA-møder, rygestopkurser samt ældreaktiviteter.

Familiecentrene er et kommunalt anliggende, hvor det er op til den enkelte kommune at beslutte, hvilke målgrupper familiecentrene skal omfatte, og hvilke indsatser de skal tilbyde. Formål, opgaver og tilbud er ikke nærmere beskrevet fra centralt hold, og der er heller ikke udarbejdet fælles retningslinjer for, hvordan man bedst sikrer, at der altid tages udgangspunkt i barnet eller den unge og dets behov. Analyser af familiecentrene peger således på, at der mangler klare målsætninger og faglig og/eller formel afgrænsning af centrenes opgaver¹⁵.

Hvis flere udsatte børn og unge skal tilbydes den hjælp, som de har behov for, er det vigtigt at afgrænse familiecentrenes brede opgaveportefølje til i højere grad at omfatte tilbud til udsatte børn og unge og deres familier. Desuden kan det udgøre et udgangspunkt for, at familiecentrene på sigt kan tilbyde indsatser til en bredere målgruppe af familier.

Behov for flere udgående behandlingstilbud til børn og unge udsat for seksuelle overgreb i byer og bygder: Børnerejseholdet, som blev etableret i 2015, udgør et meget vigtigt tilbud i den udgående behandlingsindsats af børn og unge, som har været udsat for seksuelle overgreb. Børnerejseholdet består af både psykologer og terapeuter, der rejser rundt i byer og bygder med henblik på at yde udredning og behandling lokalt.

Børnerejseholdet har til dato sikret en positiv effekt af indsatsen og har bl.a. behandlet cirka 100 børnesager. Men det reelle behov vurderes at være langt større. Derudover efterspørges yderligere behandlingstilbud i bygderne. Hurtigere udredning og behandling bør således opprioriteres, så flere børn og familier får den nødvendige hjælp tidligst muligt. Endvidere efterspørges en mere forankret viden om og effektindsamling af udredning og behandling af børn udsat for seksuelle overgreb, som tager højde for barnets livssituation, ressourcer, miljø og kulturelle kontekst.

Der er således behov for at udvide tilbudsviften til udsatte børn og unge, så det bl.a. sikres, at flere børn og unge får den hjælp, de har brug for i både byer og bygder.

.....
¹⁵ Socialstyrelsen (2017) *Initiativ om understøttelse af det grønlandske selvstyre på området for socialt udsatte børn og unge i Grønland, Analyserapport. Departement for Familie, Kultur, Kirke og Ligestilling (2011) Evaluering af familiecentrene 2010/2011.*

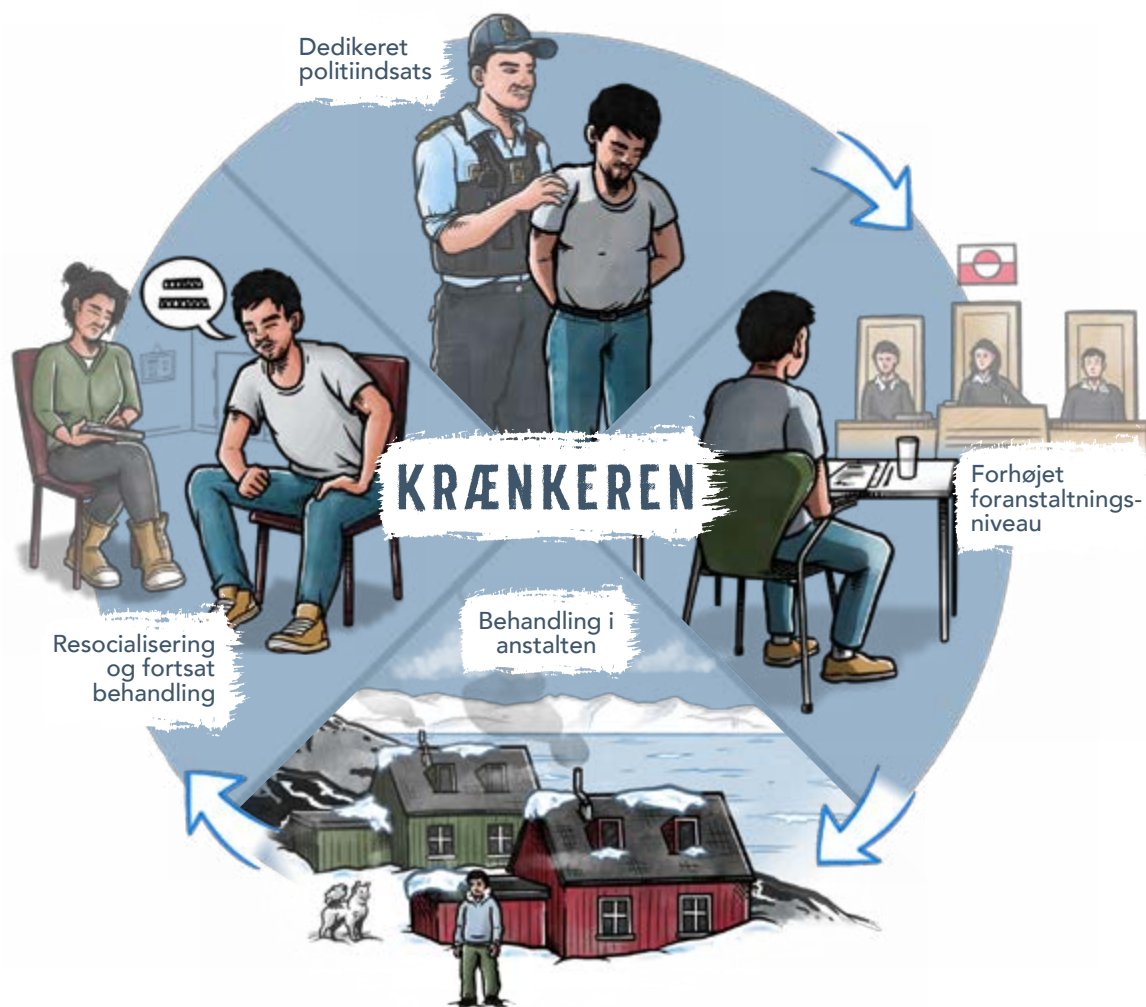

Udsatte børn og unge har brug for kompetente tilbud, så de kan få den rette hjælp og blive hjulpet bedst muligt videre i livet. Har myndighederne ikke mulighed for at anvise hjælp til et barn, der rækker hånden ud, svigtes barnet dobbelt. Der er derfor behov for at sikre mere kapacitet i de eksisterende tilbud, så langt flere børn og unge kan få den hjælp, de har brug for.

BOKS 4.3

Det anbefales at udvide tilbuddene til udsatte børn og unge

8. Der etableres flere væresteder til børn om aftenen, natten og i weekenderne målrettet udsatte børn og unge.
9. Familiecentre målrettes i højere grad udsatte børn og unge og deres familier.
10. Det eksisterende børnerejseshold fordobles, så flere børn og unge kan modtage hjælp i byer og bygder, hvor de er bosat. Samtidig styrkes Den Centrale Rådgivningsenhed.

Styrket retssikkerhed for børn og unge, som har været ofre for seksuelle overgreb

De mange seksuelle overgreb har vidtrækkende konsekvenser for ofre, deres pårørende og for det grønlandske samfund som helhed, jf. kapitel 3. Dertil kommer, at offer og krænker ofte kender hinanden og lever i samme lokalsamfund. Det har stor betydning for både det psykiske traume som følge af overgrebet, samt retsfølelsen for offeret, navnlig hvis der ikke er tilstrækkelig grundlag for at indlede en kriminalsag mod krænkere.

Med seksuelle overgreb er der stor risiko for negative følgevirkninger, herunder sociale problemer, misbrug samt selvmord. Desuden er der risiko for, at de krænkede senere selv udviser krænkende adfærd, hvis de ikke får den rette behandling og får brudt den onde cirkel.

Det er vurderingen, at der er en række faktorer, som er af væsentlig betydning for problemstillingen, herunder:

Forhøjelse af foranstaltningsniveauet i sager om voldtægt af børn ved samleje og andet seksuelt forhold: Det fremgår af Selvstyrets strategi mod seksuelle overgreb – Killiliisa – at forskellige undersøgelser peger på, at over en tredjedel af befolkningen har været udsat for seksuelle overgreb. Et overgreb kan sætte dybe spor i offeret, og det er derfor vigtigt, at den foranstaltning, som gerningsmanden modtager, er i tråd

med befolkningens retsfølelse. En forhøjelse af foranstaltningsniveauet i sager om voldtægt af børn under 18 år, ved samleje og andet seksuelt forhold medvirker til at sikre dette.

Hurtig og effektiv håndtering af sager om seksuelle overgreb: De mange seksuelle overgreb har vidtrækkende konsekvenser for ofrenes livsvilkår, deres pårørende og for det grønlandske samfund som helhed. Det er derfor vigtigt, at der vedvarende foretages en effektiv og solid indsats ved håndtering af sådanne sager hos de relevante ansvarlige myndigheder i Grønland. Med seksuelle overgreb følger ofte massive sociale problemer. For at understøtte en tidlig og effektiv håndtering af sager om seksuelle overgreb mod børn og unge kan det være relevant at sikre, at efterforsknings- og anklagerarbejdet gøres endnu mere effektivt. Hos Grønlands Politi er der allerede et stort fokus på sager om seksuelle overgreb mod børn. For at understøtte dette fokus anbefales det at oprette en dedikeret enhed hos politiet, der vil kunne have som fokusområde at behandle sager om seksuelle overgreb. Det gælder i forhold til visitering, screening af sager samt videoafhøring af ofrene og dernæst indsamling af bevismateriale som led i en evt. efterforskning. Herudover gælder det, at enheden vil kunne assistere det lokale politi på stationerne på kysten.

Der eksisterer ikke behandlingstilbud målrettet personer med seksuel krænkende adfærd: For at bryde mønstret og forebygge fremtidige overgreb er det, jf. Killiliisa-strategien nødvendigt at tilbyde hjælp til de seksuelle krænker parallelt med hjælp til ofrene for at stoppe den krænkende adfærd. Støtte og behandling til personer med seksuelt krænkende adfærd er en meget vigtig forebyggende indsats i forhold til fremtidige overgreb mod børn. Indsatserne kan endvidere forebygge overgreb blandt potentielle krænker med seksuelle tanker og fantasier om børn.

BOKS 4.4

Det anbefales at sætte massivt ind for at sikre retssikkerheden for ofre for seksuelle overgreb

11. Forhøjelse af foranstaltningsniveauet i sager om voldtægt af børn ved samleje og andet seksuelt forhold.
12. Etablering af en dedikeret enhed i Grønlands Politi med fokus på seksuelle overgreb.
13. Oprettelse af programindsats i Kriminalforsorgen i Grønland for indsatte dømt for seksualforbrydelser.
14. Etablering af behandlingspladser i Anstalten i Nuuk.
15. Kriminalforsorgen i Grønland optages i Behandlingsnetværket.
16. Etablering af et behandlingscenter til krænker efter afsoning eller uden dom.

5. Opfølgning og implementering

Det er arbejdsgruppens vurdering, at der er behov for løbende opfølgning og implementeringsunderstøttelse af anbefalingerne. Det foreslås derfor, at der nedsættes en grønlandsk-dansk styregruppe bestående af relevante ledelsesrepræsentanter fra departementer og styrelser, der har det overordnede ansvar for implementering og fremdri forhold til Styregruppen bør kunne træffe strategiske og retningsgivende beslutninger. Styregruppen kan over de næste fire år følge udmøntningen af initiativerne for at sikre, at de dels bidrager til at gøre en reel forskel for udsatte børn og unge, dels at de forankres, så de er konsolideret og kan videreudvikles efter samarbejdets ophør. Styregruppen skal desuden sørge for, at der afrapporteres om arbejdet to gange om året, og at den danske regering, Naalakkersuisut, og de grønlandske kommuner orienteres herom.

Herudover kan initiativerne følges op med en solid faglig og metodisk understøttelse af Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forholds arbejde med implementeringen af de initiativer, som forankres i deres regi.

Opfølgning på indikatorer

Opfølgning kan ske på udvalgte indikatorer, der er knyttet til implementering af udvalgte initiativer samt på indikatorer omhandlende anmeldelser om vold, husspektakler og seksuelle krænkelser samt selvmordsraten.

Formålet med målopfølgningen er på politisk-strategisk niveau løbende at kunne følge det tværgående arbejde med en styrket indsats samt betydningen heraf for de udsatte børn og unge og deres familier. For løbende at kunne følge udviklingen i implementeringen af de foreslåede initiativer anbefaler arbejdsgruppen at følge tre kriterier, jf. boks 5.1.

BOKS 5.1

Kriterier knyttet til implementeringen af de foreslåede initiativer

- Udviklingen i antal underretninger
- Status for antallet af ubehandlede sager for udsatte børn og unge i kommunernes forvaltninger
- Adgang til behandling for børn og unge, der har været udsat for seksuelle krænkelser

Formålet med den samlede indsats er at forbedre forholdene og øge trivslen blandt udsatte børn og unge. Selvom det må forventes vanskeligt at spore en direkte effekt på trivslen efter kun fire års arbejde med indsatserne, anses det for afgørende, at der til stadighed er politisk fokus på netop dette.

Derfor foreslås det at supplere opfølgningen med tre indikatorer for børn og unges trivsel, jf. boks 5.2. Indikatorerne er valgt ud fra betragtningen om, at de udgør nogle af de vigtigste målbare parametre på udviklingen af forhold, der har betydning for trivsel blandt udsatte børn og unge.

BOKS 5.2

Indikatorer for trivsel blandt udsatte børn og unge

- Antallet af anmeldelser om vold, husspektakler og seksuelle overgreb/krænkelser.
- Udviklingen i antal anbringelser
- Selvmordsraten blandt børn og unge.

Faglig og metodisk implementeringsstøtte

Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold står over for en omfattende opgave de kommende år, hvor de både skal udvide og etablere nye behandlingstilbud, understøtte kommunerne fagligt og metodisk og være et knudepunkt for opbygningen af et stærkere civilsamfund. Hertil kommer, at styrelsen i forvejen løfter vigtige, politisk prioriterede opgaver som følger af bl.a. strategien *Killiliisa* og *National handlingsplan mod forældres omsorgssvigt af børn*.

For at understøtte Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold fortsættes samarbejdet med Socialstyrelsen i Danmark. Som led i satspuljeprojektet "Initiativ om understøttelse af det grønlandske selvstyre på området for socialt udsatte børn og unge i Grønland" (2017-2020) har Socialstyrelsen bidraget med tæt faglig og metodisk støtte i forhold til konkrete initiativer på sagsbehandlingsområdet, familiecenterområdet, døgninstitutionsområdet samt om kapacitetsopbygning. Fremadrettet skal der tages udgangspunkt i de positive erfaringer, som det nuværende satspuljeprojekt har tilvejebragt, og samarbejdet fortsættes med afsæt i kommende initiativer.

6. Uddybede beskrivelser af anbefalinger

ANBEFALING 1. Styrkelse af forældrekompetencer med fokus på særligt udsatte familier

Arbejdsgruppen anbefaler at udvide den eksisterende indsats til opbygning af forældrekompetencer (MANU) gennem større fokus på udsatte familier og intensiv støtte i form af småbørnskonsulenter.

Formålet er at klæde de udsatte forældre bedre på til at understøtte børnenes udvikling, drage omsorg mv. og dermed forebygge omsorgssvigt.

Initiativbeskrivelse

I regi af det eksisterende forældrekursus, MANU, og med udgangspunkt i eksisterende materiale skal Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold udvikle et kursusforløb målrettet de særligt udsatte familier.

Kursusforløbet skal adskille sig fra de øvrige MANU-kurser ved i højere grad at fokusere på læring om basale færdigheder og dermed være mere 'hands on'. Kurset skal have en praktisk og handlingsorienteret karakter, så det sikres, at de udsatte familier får konkrete redskaber, som de kan bruge i deres hverdag. Der skal derfor være et særligt fokus på formidlingen f.eks. ved mere brug af film, instruktionsvideoer og visuelle tiltag.

Kursusforløbet henvender sig til forældre fra graviditet til barnet er tre år, således at barnet følges i dets første 1000 dage, som er afgørende for barnets udvikling. Kurserne afholdes i små hold, som samtidig også bidrager til netværksskabelse. Kurserne skal som udgangspunkt gennemføres af sundhedspersonale.

Der skal lokalt være mulighed for fleksibel tilrettelæggelse af kurserne. Det skal eksempelvis være muligt at lægge kurserne i aftentimerne. Dette skal bidrage til at sikre fremmøde og fastholdelse. For at styrke fastholdelsen yderligere vil forældrene både ved start og afslutning af forløbet modtage en pakke med basale nødvendigheder som f.eks. ammeputte, pusleputte, bleer, legetøj og tøj. Udvikling og uddeling af pakkerne skal så vidt muligt udliciteres til en NGO.

Til særligt udsatte familier skal der være mulighed for at få intensiv støtte i tilknytning til MANU. Det kan være igennem småbørnskonsulenter, f.eks. ansat på sygehuse, i familiecentre eller tredjesteds, der løbende kan bidrage med 'hands on' råd og vejledning.

Foruden det nye forløb målrettet særligt udsatte familier skal MANU udvides til også at omfatte de 5-6-årige børn og deres forældre. Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold står for udviklingen af materialet, som skal ske med udgangspunkt i det eksisterende MANU-materiale.

ANBEFALING 2. Styrket tværfagligt samarbejde mellem de kommunale sagsbehandlere, sundhedsplejersker og jordemødre

Arbejdsgruppen anbefaler at styrke det lokale, tværfaglige samarbejde mellem kommunale sagsbehandlere og det sundhedsfaglige personale som f.eks. sundhedsplejersker og jordemødre.

Formålet er, at flere udsatte familier opdages så tidligt som muligt, og at der hurtigere sættes ind med hjælp til dem. Dette skal sikre, at udsatte børn eller familier ikke må falde mellem to stole, ligesom det skaber en tværfaglig dialog, hvor medarbejdere og ledere på tværs af fagligheder kan drøfte støttebehovet hos de enkelte børn og deres familier. Ved at styrke samarbejdet sikres dermed nogle bedre forudsætninger for en effektiv tidlig indsats til gavn for børnene og de unge og deres familier.

Initiativbeskrivelse

Der er behov for at udvikle et bedre samarbejde mellem ledere og medarbejdere på tværs af sektorområder, herunder social-, skole-, førskole- og sundhedsområdet lokalt i kommunerne. Derfor skal Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold i endnu højere grad end i dag understøtte, facilitere, koordinere, rådgive og bistå i den fortsatte implementering af programmet "Tidlig indsats over for gravide familier", herunder lokale tværgående samarbejdsfora.

Fælles for disse fora er, at de skal sikre en løbende dialog om opgaver, samarbejdsflader, roller og ansvarsområder på tværs, både generelt og i forhold til konkrete sager. I forlængelse heraf kan møderne bruges til at udveksle best practice erfaringer.

Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forholds erfaring er, at et velfungerende tværgående samarbejde kræver, at der løbende følges tæt op fra centralt hold. Ligesom man fra centralt hold skal bistå i faciliteringen af møder. Derfor skal den landsdækkende rådgivningsfunktion under styrelsen styrkes, så der er ressourcer til i endnu højere grad end i dag at understøtte implementeringen af den tidlige indsats lokalt.

Foruden de løbende samarbejds møder skal der lokalt afholdes seminarer, hvor Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold i samarbejde med det lokale sundhedspersonale udbreder viden om vigtigheden af den tidlige og opsporende indsats. Dette skal styrke samarbejdet på tværs og samtidig opruste fagpersonerne til arbejdet med den tidlige indsats.

På baggrund af viden fra den forestående evaluering af "Tidlig indsats over for gravide familier" samt erfaringer fra ovennævnte skal styrelsen udarbejde en koncept- og rammebeskrivelse for samarbejdet på tværs af sektorområder i relation til udsatte børn og deres familier. Koncept- og rammebeskrivelsen skal indeholde retningslinjer for rolle, ansvars- og opgavefordeling for så vidt angår udsatte børn og deres familier, herunder eksempler på best practice.

ANBEFALING 3. Opkvalificering og kompetenceudvikling af dagtilbudspersonalet

Arbejdsgruppen anbefaler, at der nedsættes et rejsehold, som skal sikre opkvalificering og kompetenceudvikling af dagtilbudspersonalet lokalt, herunder med særligt fokus på tidlig opsporing og forebyggelse af omsorgssvigt hos børn. På den måde bliver dagtilbudspersonalet bedre klædt på til at opspore og støtte børn, som enten er udsat for omsorgssvigt eller er i risiko herfor.

Initiativbeskrivelse

Det grønlandske personale på dagtilbudsområdet opkvalificeres med viden om og udvikling af fælles praksis for opsporing, forebyggelse og håndtering af børn i risiko og børn udsat for omsorgssvigt.

Opkvalificeringen skal foretages af et grønlandsk rejsehold fra Uddannelsesstyrelsen med støtte fra de danske Praksiskonsulenter (en "train the trainer" tilgang), som er organiseret i Styrelsen for Uddannelse og Kvalitet i det danske Børne- og Undervisningsministerium. Det grønlandske rejsehold skal i samarbejde med praksiskonsulenterne udvikle en rådgivningsindsats, der kan understøtte grønlandske dagtilbud i deres opgave med tidlig opsporing, forebyggelse og håndtering af børn i udsatte positioner. Tilgangen vil blandt andet indebære, at rejseholdets vejledning og opkvalificeringen foregår lokalt i dagtilbuddene og er målrettet medarbejdere såvel som ledere.

Der skal udarbejdes et koncept for rådgivningsforløbet, herunder en plan for organisering af samarbejdet, opstartsseminar, faglige og metodiske vidensoplæg og processer for tidlig opsporing. Konceptet skal indeholde beslutning om, hvordan rådgivningen målrettes dagplejere, vuggestuer samt børnehaver. Der skal samtidig tages stilling til, hvordan rejseholdets aktiviteter mest hensigtsmæssigt fordeles mellem byer og bygder.

For at sikre lokal kommunal forankring etableres et samarbejde med en pædagogisk konsulent fra hver af de fem kommuner. Der etableres også et samarbejde med Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold, der skal bistå med kvalitetssikring og koordinering med øvrige tiltag på området.

ANBEFALING 4. Styrkede rammer for den frivillige indsats på børneområdet

Arbejdsgruppen anbefaler, at civilsamfundet i højere grad medinddrages i løsningen på de socialpolitiske problemstillinger og deraf behov for indsatser. Dette sikres i første omgang ved at styrke rammerne for den frivillige indsats på det sociale børneområde ved at oprette en national koordineringsenhed, som skal give foreningerne bedre mulighed for at byde ind som leverandører. Koordineringsenheden skal således skabe et mere formaliseret samarbejde mellem de frivillige foreninger, grønlandske myndigheder og kommunerne, så de sammen kan skabe fælles løsninger og partnerskaber på børne- og ungeområdet. Forslaget udspringer af et ønske fra det grønlandske civilsamfund.

Initiativbeskrivelse

Der etableres en national koordineringsenhed for den frivillige indsats på børneområdet, som bl.a. skal formidle, understøtte og videreudvikle fælles partnerskaber mellem Selvstyret og civilsamfundet samt kommunerne og derigennem sørge for, at de frivillige sociale organisationer i højere grad kan bidrage til at løfte de sociale indsatser.

Et andet vigtigt element for koordineringsenheden bliver at sørge for, at denne kan fungere som et nationalt kontaktpunkt for de danske fonde, så de i højere grad kan byde ind på opgaver, der er efterspørgsel efter i Selvstyret og i kommunerne, og som ikke overlapper med allerede etablerede indsatser.

Derudover skal koordinationsenheden sørge for at udbrede viden om værdien og gevinsten ved frivilligt arbejde, som samtidig skal hjælpe foreningerne til at rekruttere og fastholde flere frivillige. Dette skal blandt andet ske ved, at der udarbejdes en fælles plan på området.

Endelig får koordinationsenheden til opgave at holde overblik over, hvad der er og har været igangsat af indsatser og projekter, samt hvad der har vist gode resultater. Det foreslås at etablere en fælles IT-plattform, så frivillige og organisationer kan se, hvad der er af igangværende projekter, de eventuelt vil kunne byde ind på.

Koordineringsenhedens arbejde skal understøttes af en samarbejdsaftale med den frivillige sektor i Grønland. Samarbejdsaftalen udarbejdes i fællesskab mellem repræsentanter fra Selvstyret, kommunerne og de frivillige foreninger og organisationer. Samarbejdsaftalen har til formål at udstikke rammerne for samarbejdet mellem dem, herunder indeholde retningslinjer om:

- Definition af opgaver og ansvarsområder samt ansvars- og rollefordeling mellem myndighed og frivillige.
- Definition af, hvad der forstås ved en frivillig indsats, og hvad denne kan bidrage med i løsningen af de sociale udfordringer.
- Prioriterede indsatsområder, hvor frivilligt arbejde vurderes at kunne spille en rolle.
- Eksempler på samarbejdsformer mellem kommune og frivillige foreninger og organisationer, herunder eksempler på partnerskabsaftaler.

ANBEFALING 5. Nedbringelse af ubehandlede børne- og ungesager

Arbejdsgruppen anbefaler, at de grønlandske kommuner ydes bistand til nedbringelse af ophobede sager.

Forslaget har til formål at hjælpe kommunerne med at nedbringe antallet af sagsbunker på børneområdet, så børnene og de unge rettidigt kan få den hjælp, de har behov for. Initiativet vil også give de lokale sagsbehandlere tid og overskud til at håndtere nye underretninger og sager. Dette initiativ er tæt sammenhængende med anbefalingen om understøttelse af den kommunale sagsbehandling, jf. anbefaling 6.

Initiativbeskrivelse

Med afsæt i erfaringerne fra akutindsatsen i Tasiilaq i Kommuneqarfik Sermersooq gennemføres en lignende indsats i de øvrige kommuner. Kommunerne skal have hjælp til håndteringen af de mange ubehandlede børne- og ungesager.

Fagpersonalet skal rekrutteres via samarbejdsaftaler med danske kommuner, et vikarbureau eller og/eller grønlandske freelance personer.

Fagpersonalet består af fire til seks sagsbehandlere og to familiebehandlere, som skal ansættes i fire måneder forskudt. Det præcise antal fagpersoner vurderes konkret i forhold til hver kommune. Sagsbehandlere skal bistå med sagsbehandlingen, herunder udarbejdelse af socialfaglige undersøgelser og handleplaner samt bistå med side-mandsoplæring. Familiebehandlerne skal bistå med behandling og sidemandsoplæring.

Hjælpen skal tage udgangspunkt i de fælles grønlandske retningslinjer og den grønlandske IT-understøttelse.

Indsatsen med fagpersonale gennemføres i kommunerne Qeqqata, Kujalleq og Avan-naata. Efter ønske fra Qeqertalik Kommune sker indsatsen i denne kommune via den Centrale Rådgivningsenheds Task Force eller via freelance personer til støtte til sagsbehandlingen af børne- og ungesager.

Der skal samles op på læring fra indsatsen til brug for ledelse og medarbejdere i den enkelte kommune samt til brug for øvrige kommuner.

ANBEFALING 6. Understøttelse af den kommunale sagsbehandling

Arbejdsgruppen anbefaler, at der sættes markant ind for at løfte sagsbehandlingen i kommunerne.

Formålet er at give sagsbehandlere og ledere på tværs af alle fem kommuner ensartede og flere socialfaglige værktøjer, som skal bistå dem i sagsbehandlingsforløbet og forebygge, at antallet af sager hober op, som tilfældet er i dag, jf. anbefaling nr. 5.

Initiativbeskrivelse

Forslaget indebærer en tostrengt indsats. For det første skal fælles sagsbehandlingsprocedurer implementeres i alle fem kommuner, så det sikres, at alle sagsbehandlere anvender det samme vejledningsmateriale, herunder fælles skabeloner og tjeklister. Heri vil også indgå kompetenceudvikling og sidemandsoplæring af såvel ledere som medarbejdere, så de klædes på til at understøtte sagsbehandling af høj kvalitet. For det andet skal Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold understøtte den socialfaglige implementering af ESDH-systemet.

Implementering af vejledningsmateriale, herunder skabeloner og tjeklister. Den igangværende implementering af vejledningsmateriale for sagsbehandlingen fortsættes. Derudover skal det udvides til også at omfatte fokus på håndtering af overgreb, samt hvordan det tværfaglige samarbejde med familiecentrene kan styrkes. En del af den igangværende implementering skal også målrettes såvel socialforvaltningen som de lokale familiecentre/huse. Endelig skal Den Centrale Rådgivningsenhed tilbyde kurser, som målrettes lederne i socialforvaltningerne, så de klædes på til at understøtte sagsbehandling af høj kvalitet. Kursusmaterialet suppleres med instruktionsvideoer, som kan linkes til ESDH-systemet. Kurserne skal i første omgang gennemføres lokalt, hvor også medarbejdere fra bygder kan deltage. På sigt skal kurserne være meritgivende, jf. anbefaling nr. 7.

For at sikre, at vidensdeling kan forankres, udarbejdes i regi af Den Centrale Rådgivningsenhed (CR) Task Force et nationalt *peer-to-peer* koncept, som er målrettet de kommunale medarbejdere. Der etableres et netværk blandt udpegede nøglepersoner i kommunerne.

Når implementeringen af ESDH-systemet påbegyndes, skal Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold understøtte den socialfaglige implementering af systemet gennem bl.a. workshops og som led i implementeringen af skabeloner og tjeklister. Implementeringen af ESDH-systemet vil også medføre en ensartet tilgang til sagsbehandlingen samtidig med, at kommunerne får et IT-understøttet datagrundlag.

Implementeringen vil blive understøttet gennem en *bekendtgørelse*, så der sikres ensartede metoder i sagsbehandlingen i alle fem kommuner. I bekendtgørelsen fastsættes fælles retningslinjer for anvendelse af vejledningsmateriale. Herefter skal kurser på sagsbehandlingsområdet understøtte implementeringen.

ANBEFALING 7. Overblik over eksisterende opkvalificerings- og kompetenceudviklingstilbud på det sociale børne- og ungeområde

Arbejdsgruppen anbefaler, at der etableres et overblik over eksisterende opkvalificerings- og kompetenceudviklingstilbud på det sociale børne- og ungeområde. Dette skal ske gennem oprettelse af en kursusportal, tilpasning af udbuddet af kurser samt sikring af meritgivende kurser.

Formålet er at give kommunerne et bedre overblik over eksisterende kompetenceudviklingstilbud og sikre, at de i højere grad imødekommer kommunernes behov. Formålet er også, at der skabes en sammenhæng mellem kurser, der udbydes af Selvstyret og uddannelser, der udbydes af landets uddannelsesinstitutioner. Således at kurser og uddannelser fagligt kan ligge i forlængelse af hinanden, og at kurser vurderes i forhold til ECTS-/ECVET-point eller kan give merit til optag på uddannelser både ved grundlæggende uddannelsesforløb og ved efteruddannelse.

Initiativbeskrivelse

Forslaget indebærer tre tiltag:

- 1. Oversigt over kurser og opkvalificeringsbehov på det sociale børne- og ungeområde.** Der udarbejdes en oversigt over eksisterende opkvalificerings- og kompetenceudviklingstilbud samt en vurdering af kommunernes behov herfor. Der skal desuden ses på snitflader til de eksisterende opkvalificerings- og kompetenceudviklingstilbud på socialområdet, der udbydes af henholdsvis kommunerne og uddannelses- og erhvervsområdet. Det skal endvidere afdækkes, hvilke kurser og opkvalificeringsforløb som vurderes i forhold til ECTS-/ECVET-point af uddannelsesinstitutionerne. Som led heri igangsættes et forløb med screening af ufaglærtes kompetencer via realkompetencevurdering blandt ansatte inden for det sociale børne- og ungeområde i den af landets kommuner, hvor det vurderes at være mest relevant.
- 2. Etablering af kursus- og efteruddannelsesportal og udarbejdelse af kursus-katalog.** Der etableres en kursus- og efteruddannelsesportal i regi af Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold, som skal give et overblik over de kurser og efteruddannelsesmuligheder, som de udbyder. Samtidig skal det være muligt for kommunerne at booke kurserne direkte fra portalen. Herudover udarbejdes et kursus-katalog, der kan sendes til kommunerne.
- 3. Tilpasning af kurser.** Det skal vurderes, hvilke kurser der skal give merit til optag på uddannelser både ved grundlæggende uddannelsesforløb og ved efteruddannelse. Dette skal ske i fællesskab med uddannelsessektoren. Det skal desuden være muligt at oprette nye uddannelser eller tilpasse de nuværende kurser, så de i højere grad imødekommer efterspørgslen efter opkvalificering og kompetenceudvikling.

ANBEFALING 8. Forsøg med etablering af væresteder for børn

Arbejdsgruppen anbefaler, at der etableres forsøg med væresteder for børn i fem byer/bygder, ét i hver kommune

Formålet med værestederne er at sikre, at udsatte børn og unge har et trygt sted at være om aftenen og natten, særligt i weekender efter lønudbetaling.

Initiativbeskrivelse

Værestederne skal være for børn og unge under 18 år, som lever i dysfunktionelle familier, og som har brug for et sted at være om aftenen og om natten.

På værestederne skal der være mulighed for rådgivning, mad og overnatning. De kan f.eks. være åbne fra om aftenen og til næste morgen, særligt i weekenderne. Værestederne kan have til huse i de allerede eksisterende faciliteter, såsom skoler, fritidshjem, familiecentre, eksisterende væresteder eller på døgninstitutioner.

Alle børn og unge skal kunne komme på stedet uden forudgående visitation. Det er imidlertid vigtigt, at værestederne ikke bliver "den nye klub" for de unge. Ligesom det aldrig må være en legitimering af forældre, der fralægger sig deres forældreansvar. Værestederne skal derfor samarbejde tæt med de sociale myndigheder. Alle børn og unge, der anvender stedet, skal registreres, så det sikres, at der bliver underrettet og lavet en mere kontinuerlig støtte til de udsatte børn og familier.

De nye væresteder for børn er et tilbud, der ikke underminerer kommunernes pligt og ansvar til at støtte barnet, jf. *Inatsisartutlov nr. 20 af 26. juni 2017*.

Organisering

Initiativet indebærer, at der tildeles midler til de fem kommuner til etablering af væresteder for børn. Værestedet kan med fordel etableres og drives i samarbejde med NGO'er og med inddragelse af det lokale samfund.

Departementet for Sociale Anliggender, Familie og Justitsområdet er ansvarlig for forsøgets udmøntning og vil sikre løbende processtøtte samt en mindre evaluering ved forsøgets udløb.

ANBEFALING 9. Familiecentrenes indsats skal målrettes udsatte børn og unge og deres familier

Arbejdsgruppen anbefaler, at der udarbejdes en tværgående og forpligtende faglig profil, som skal gælde for alle familiecentre (kommende børne- og familiecentre), og at familiecentrenes tilbud omlægges og bemandes i henhold til den fælles faglige profil.

Formålet med initiativet er at styrke kvaliteten af familiecentrenes indsats, så barnets eller den unges behov altid udgør omdrejningspunktet for indsatsen. Derudover skal der skabes klarere rammer for arbejdet, og deres behandlingstilbud målrettes, så de i højere grad afgrænser sig til at yde støtte og behandling til udsatte børn og unge og deres familier. Endelig skal medarbejderne på familiecentrene have adgang til kompetenceudvikling med henblik på, at ressourcerne udnyttes bedst muligt.

Anbefalingen understøtter de initiativer i *Handlingsplan mod forældres omsorgssvigt af børn*, som er målrettet familiecentrene. Heri lægges der blandt andet op til, at de lokale tilbud samles under ét tag i børne- og familiecentret, og at krisecentre tilknyttes familiecentre under samme ledelse.

Initiativbeskrivelse

Forslaget indebærer fire tiltag.

Beskrivelse af faglig profil for børne- og familiecentre. Der skal udarbejdes modeller for en faglig profil for de enkelte familiecentre, hvor afsættet skal være, at de skal understøtte barnets trivsel. Ved udarbejdelsen af den faglige profil tages der hensyn til centrenes meget forskellige ressourcer og behov. En faglig profil for centrene indebærer en beskrivelse af krisecentre samt boenheder. Der skal beskrives minimums- og maksimumskriterier for målgruppen. Det skal som led i prioriteringen af tilbud besluttes, hvilke forebyggende indsatser der eventuelt vil kunne løses af andre aktører.

Udarbejdelse af bekendtgørelse om børne- og familiecentre. Den faglige profil suppleres af en bekendtgørelse, hvori der skal indgå målgruppe, kerneopgave, tilbud samt minimums- og maksimumskriterier for, hvad et børne- og familiecenter må forventes at kunne løfte i den enkelte kommune. Bekendtgørelsen skal tage højde for, at kommunerne skal have fleksibilitet til at tilpasse den faglige profil i det enkelte familiecenter, så det passer til behovet i henholdsvis de mindre byer og bygder.

Omlægning af indsatser. Kommunerne skal dernæst omlægge centrene i henhold til bekendtgørelsen og kan træffe beslutning om, hvorvidt de ønsker at etablere en boenhed i tilknytning til børne- og familiecentret.

Udarbejdelse af koncept for kompetenceudvikling samt gennemførelse heraf. Der udarbejdes et koncept for kompetenceudvikling i forhold til indhold, målgrupper samt tidsplan. Kompetenceudvikling gennemføres. Hvis der etableres kurser, skal disse på sigt indgå som en del af meritgivende kurser.

ANBEFALING 10. Behandlingstilbud til udsatte børn og unge, som er ofre for seksuelle overgreb, skal styrkes

Arbejdsgruppen anbefaler, at den udgående behandling af udsatte børn og unge, som har været udsat for seksuelle overgreb, styrkes. Dette skal ske ved, at det eksisterende børnerejsehold fordobles, så flere udsatte børn og unge får den behandling, de har brug for i både byer og bygder. Endvidere skal Den Centrale Rådgivningsenhed styrkes, så viden og behandlingsmetoder i seksuelle overgreb forankres i Grønland.

Derudover anbefaler arbejdsgruppen, at der arbejdes for at fastholde og rekruttere flere psykologer, således at de udvidede behandlingstilbud forbliver bæredygtige.

Den primære målgruppe er børn og unge i alderen 0-18 år, som er ofre for seksuelle overgreb. Der kan både være tale om børn og unge, der er hjemmeboende – og måske kommer på et familiecenter, og børn og unge, som har ophold andre steder såsom døgninstitutioner og skolehjem eller hos plejefamilier og slægtninge. Den sekundære målgruppe er børn og unge, som har udvist en seksuel krænkende adfærd over for andre børn og unge.

Initiativbeskrivelse

Forslaget indebærer tre tiltag.

Det eksisterende børnerejsehold fordobles gennem ansættelse af fire nye behandlere, henholdsvis to psykologer og to psykoterapeuter. De skal bidrage til, at flere børn og unge, som enten er ofre for seksuelle overgreb eller selv har udvist en seksuel krænkende adfærd, kan modtage udredning og behandling. Derudover skal behandlerne bidrage til, at viden og behandling i endnu højere grad forankres hos de fagfolk, som til dagligt er rundt om børnene. Ved at udvide antallet af behandlere i børnerejseholdet er målet at nå ud til flere byer og bygder, hvor efterspørgslen er stor.

Den Centrale Rådgivningsenhed styrkes, så viden og behandlingsmetoder i relation til seksuelle overgreb forankres i Grønland. Dette skal ske ved, at flere medarbejdere fra den Centrale Rådgivningsenhed allokeres til specialområdet, som derefter skal understøtte børnerejseholdets arbejde. Som led i forankring af viden og behandlingsmetoder inden for seksuelle overgreb skal JanusCentret København bistå med udvikling af et elektronisk bekymringsbarometer, undervisning, kurser samt supervision.

Der skal ses på tiltag, som kan bidrage til at fastholde og rekruttere flere psykologer, som aktuelt er en stor udfordring. Der skal derfor ses på muligheden for at udarbejde og implementere en grønlandsk psykologlovgivning samt at dispensere fra kravet om 160 timers supervision for psykologer bosat i Grønland, således at det bliver lettere at opnå sin autorisation.

ANBEFALING 11: Forhøjelse af foranstaltningsniveauet i sager om voldtægt af børn ved samleje og andet seksuelt forhold

Arbejdsgruppen anbefaler, at der foretages en forhøjelse af foranstaltningsniveauet på 50 pct. i sager om voldtægt af personer under 18 år ved samleje og andet seksuelt forhold, jf. kriminallovens § 77.

Initiativbeskrivelse

Med anbefalingen lægges der op til, at der foretages en 50 pct. forhøjelse af foranstaltningsniveauet i sager om voldtægt af børn, dvs. personer under 18 år, ved samleje og andet seksuelt forhold.

Anbefalingen indebærer således en forhøjelse af foranstaltningsniveauet i sager om voldtægt af en person under 18 år, hvor gerningsmanden ved brug af vold eller trussel om vold tiltvinger sig samleje eller andet seksuelt forhold, jf. kriminallovens § 77, stk. 1, nr. 1.

Anbefalingen indebærer også en forhøjelse af foranstaltningsniveauet i sager om voldtægt, hvor gerningsmanden skaffer sig samleje eller anden kønslig omgang med en person under 18 år, der befinder sig i en tilstand, i hvilken offeret er ude af stand til at modsætte sig handlingen, jf. kriminallovens § 77, stk. 1, nr. 2.

Anbefalingen vil endelig indebære en forhøjelse af foranstaltningsniveauet i sager om voldtægt, hvor gerningsmanden har samleje eller andet seksuelt forhold med et barn under 12 år, jf. kriminallovens § 77, stk. 1, nr. 3.

Kriminallovens § 77 stk. 1, nr. 1-3, omfatter en række forskellige alvorlige forbrydelser, herunder egentlige overfaldsvoldtægter samt andet seksuelt forhold end samleje med et barn under 12 år, og forbrydelserne foranstaltes efter gældende ret afhængig af forbrydelsens alvor med anstaltsanbringelse i nogle få måneder til flere år.

Som eksempel på det nuværende foranstaltningsniveau for voldtægt efter kriminallovens § 77, stk. 1, nr. 1, samt virkningen af en forhøjelse med 50 pct. følger et type-tilfælde af en enkeltstående voldtægt, hvor gerningsmanden ikke tidligere er straffet jf. boks 6.1:

BOKS 6.1

Eksempel

En sag, hvor en 35-årig voldtager en 10-årig, vil efter det nuværende foranstaltningsniveau blive afgjort med anstaltsanbringelse i mellem cirka 2,5 år og 3,5 år. Med forslaget lægges der op til, at en tilsvarende sag afgøres med anstaltsanbringelse i mellem cirka 3,5 til 5 år.

ANBEFALING 12. Oprettelse af en dedikeret enhed i Grønlands Politi til en styrket indsats mod seksuelle overgreb mod børn

Arbejdsgruppen anbefaler, at der oprettes en dedikeret enhed i Grønlands Politi til bekæmpelse af seksuelle overgreb mod børn. Formålet er at understøtte en hurtig og effektiv håndtering af sager om seksuelle overgreb mod børn og unge.

Initiativbeskrivelse

Enheden skal fungere som et samlet indgangspunkt for sager om seksuelle overgreb mod børn. Enheden kan visitere og screene sagerne og i den forbindelse vurdere, i hvilket omfang der er behov for at assistere det lokale politi på stationerne på kysten. Enheden bør som udgangspunkt altid foretage videoafhøringerne, mens sagsbehandlingen efter vurdering kan foretages af lokalstationerne.

Hvis enheden identificerer, at der er behov for en akut tryghedsskabende indsats, enten fordi en bestemt by eller bygd oplever særlige udfordringer eller som følge af omfanget af en konkret sag, vil enheden desuden kunne understøtte lokalstationen i dette arbejde gennem f.eks. dialogmøder med borgere, oplæg på skoler og institutioner og anonyme samtalemuligheder.

Med henblik på at sikre en bedre håndtering af de børn og unge, som har været udsat for seksuelle overgreb, vil der i alle sager udpeges en kontaktperson fra enheden, som ofre og pårørende kan kontakte for at få rådgivning og orientering om sagens status.

Desuden vil enheden kunne stå for videreuddannelse af relevante fagpersoner, øget vidensdeling samt have fokus på et styrket samarbejde med de øvrige myndigheder, herunder Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold, kommuner og sundhedsvesenet med henblik på at sikre en koordineret og effektiv indsats.

Organisering

Enheden kan bestå af en politikommissær, en anklager samt ni politibetjente, der skal foretage videoafhøringer, efterforskning og sagsbehandling. Desuden vil enheden kunne bestå af en akademisk medarbejder, der kan bidrage til analyser, tværgående projekter, vidensdeling og samarbejde med øvrige myndigheder samt en administrativ medarbejder, der blandt andet skal bistå med koordinering af rejseaktiviteter, transkribering af videoafhøringer samt diverse administrative opgaver.

Enheden placeres centralt på hovedstationen i Nuuk, men vil også kunne rejse ud til byer og bygder på kysten for at understøtte håndteringen af sager lokalt, herunder i forhold til videoafhøring og domstolsbehandling.

ANBEFALING 13. Programindsats for indsatte i Kriminalforsorgen i Grønland dømt for seksualforbrydelser

Arbejdsgruppen anbefaler, at der udvikles og implementeres en to-faset programindsats for indsatte dømte for seksualforbrydelser i Kriminalforsorgen i Grønland. Formålet er at understøtte og optimere den kriminalpræventive indsats over for personer dømt for seksualforbrydelser i Grønland under afsoningen på baggrund af kendte metoder i forhold til målgruppen.

Initiativbeskrivelse

Indsatsen er baseret på et gruppebaseret to-faset program efter inspiration fra allerede kendte og afprøvede metoder i såvel Grønland som Danmark.

Formålet i fase 1 er at udbrede viden om seksualitet, seksuel udvikling og grænser til indsatte, herunder understøtte forståelsen af samt italesættelse og tydeliggørelse af grænser – egne og andres – på en konkret og enkel måde. Det er en kendt problematik blandt målgruppen, at forståelse og indsigt i seksualitet og grænsesætning er begrænset, og at emnerne kan være tabubelagt. Programmet vil efter udvikling og afprøvning i Anstalten i Nuuk kunne udbydes i alle anstalter i Grønland og forløbe kontinuerligt.

Fase 2 af programindsatsen vil udvikles med udgangspunkt i den internationalt anerkendte kriminalpræventive tilgang RNR (Risk-Need-Responsivity), som anvendes i den danske kriminalforsorg. Programmet er gruppebaseret og vil bestå af 16 sessioner, forløbende over otte uger. Det forudsættes som udgangspunkt, at den indsatte har gennemgået fase 1 af den samlede programindsats over for personer dømt for seksualforbrydelser. Programmet kan tilbydes indsatte i såvel den lukkede som den åbne del af Anstalten i Nuuk. Det forudsættes, at de indsatte har tilstrækkelig lang tid tilbage af deres afsoningsforløb før opstart, så programmet kan gennemføres. Som udgangspunkt er programmet alene tiltænkt afviklet i Nuuk. I forbindelse med evalueringen af programmet vurderes det, om programmet er egnet til afvikling i dele eller alle af landets øvrige anstalter.

Effekten vil herudover bero på, at der løbende arbejdes med opfølgning under afsoningen i regi af øvrige indsatser i anstalten og i tværfagligt samarbejde med relevante myndigheder i forbindelse med løsladelse. Det er således væsentligt, at der følges op i en udslningsperiode og efter afsoning i regi af kommuner og andre aktører henset til, at Kriminalforsorgen typisk kun har indsatte i en meget begrænset periode og i kontrollerede omgivelser. En del personer dømt for seksualforbrydelser vil også efter løsladelse have behov for (psykiatrisk) behandling, misbrugsbehandling og hjælp til (gen-)etablering af relationer til familie og sociale netværk, ligesom mange har behov for uddannelses- og beskæftigelsesindsatser.

Udvikling af det tilpassede program forestås af de relevante fageksperter i Direktoratet for Kriminalforsorgen ved Koncern Resocialisering (KRE) i samarbejde med relevante parter fra KiG og eventuelle eksterne fageksperter (JanusCentret). KRE vil tillige forestå den indledende uddannelse og opkvalificering af programlederne samt undervisning af anstaltspersonale. Herefter vil KiG overtage den løbende uddannelse eventuelt med bistand fra KRE.

Implementeringsfasen forventes at vare to år. Heraf forventes udviklings- og forberedelsesfasen at vare et år, hvorefter programindsatsen afprøves og justeres, før det overgår til egentlig drift.

ANBEFALING 14. Etablering af behandlingspladser i Anstalten i Nuuk

Arbejdsgruppen anbefaler at der etableres 8-12 behandlingspladser for personer dømt for seksualforbrydelser i den åbne del af Anstalten i Nuuk. Formålet er at skabe et fokuseret afsoningsmiljø for indsatte dømt for seksualforbrydelser, hvor der kan ske en systematisk udredning af de dømte og etableres en struktureret hverdag med henblik på kriminalpræventive indsatser og behandling.

Initiativbeskrivelse

Forslaget forventes endvidere:

- At skabe basis for oparbejdelse af en vidensbank om profil og baggrund for personer dømt for seksualforbrydelser i Grønland.
- Skabe en "one-door" politik i forhold til samarbejdet med sundhedsvæsen og kommuner om personer dømt for seksualforbrydelser og derved lette og forenkle samarbejdsfladen mellem Kriminalforsorgen i Grønland og andre myndigheder.

Forslaget forudsætter, at der udvikles et særligt tilrettelagt afsoningsforløb for indsatte dømt for seksualforbrydelser på behandlingspladserne, der består af følgende elementer:

- Udredning og planlægning af indsats.
- Struktureret og forudsigelig beskæftigelsesindsats med særlig vægt på psykoedukative indsatser og programvirksomhed (se i øvrigt forslag om Programindsats for personer dømt for seksualforbrydelser i Kriminalforsorgen i Grønland).
- Behandling/samtaleforløb ved anstaltens psykologer/psykiater.
- Øget fokus på samarbejde med relevante parter, herunder Dronning Ingrid's Hospital i forhold til udredningsarbejdet samt Allorfik i forhold til misbrugsbehandling, som ofte vil være en relevant indsats for målgruppen.
- Øget indsats i forhold til overlevering og koordinering med relevante myndigheder i forbindelse med løsladelse.

Henset til, at ikke alle indsatte dømt for seksualforbrydelser vil kunne placeres på behandlingspladserne, vil den akkumulerede viden, som oparbejdes i Anstalten i Nuuk, skulle udbredes og anvendes i de øvrige anstalter. Der vil derfor blive udarbejdet planer for, hvordan det relevante personale i Nuuk kan vejlede og bidrage til arbejdet i de øvrige anstalter og tilsynsvirksomheden.

ANBEFALING 15: Integration af Kriminalforsorgen i Grønland i Behandlingsnetværket

Arbejdsgruppen anbefaler, at psykologer og psykiatere fra Anstalten i Nuuk tilknyttes Behandlingsnetværket i Danmark med henblik på sparring og adgang til relevant sexologisk ekspertise.

Formålet er at understøtte, at den psykologfaglige ekspertise i Kriminalforsorgen i Grønland øges i forhold til behandling under afsoning af personer dømt for seksualforbrydelser.

Initiativbeskrivelse

Aktuelt er det efter en konkret vurdering muligt at tilbyde personer dømt for seksualforbrydelser i Anstalten i Nuuk samtaleforløb med psykologer eller psykiater.

Det psykologfaglige personale i Grønland skal dække en bred målgruppe og er ikke specifikt uddannede til målgruppen, og der er begrænsede sparringsmuligheder i det grønlandske sundhedsvæsen.

For at styrke indsatsen over for personer dømt for seksualforbrydelser i Anstalten i Nuuk tilknyttes de to psykologer og ene psykiater ansat i anstalten Behandlingsnetværket i Danmark med henblik på faglig sparring og løbende opkvalificering af kompetencer.

BOKS 6.2

Om Behandlingsnetværket

Behandlingsnetværket blev oprettet i 1997 i et samarbejde mellem sundhedsmyndighederne og Kriminalforsorgen i Danmark. Netværket består aktuelt af repræsentanter fra Kriminalforsorgen i Danmark, Sexologisk klinik Rigshospitalet, Psykiatrisk center Middelfart, samt Retspsykiatrisk afdeling i Risskov. Institutionerne i netværket arbejder i et multicentersamarbejde og har et overordnet ansvar for den faglige indsats i forhold til behandling af personer dømt for seksualforbrydelser. Institutionerne fungerer dog autonomt behandlings- og forskningsmæssigt, men er forpligtet til at orientere herom i behandlingsnetværket. Netværket har en koordinatorfunktion, som er placeret på Sexologisk Klinik, Rigshospitalet. Koordinatorfunktionen er underlagt en ledelsesgruppe bestående af to repræsentanter for hver af de fire deltagende organisationer, der i øvrigt fungerer som selvstændige enheder.

ANBEFALING 16. Etablering af et behandlingscenter til voksne personer med seksuel krænkende adfærd mod børn og unge under 18 år

Arbejdsgruppen anbefaler at understøtte etableringen af et behandlingscenter med støtte- og behandlingstilbud til voksne personer med seksuel krænkende adfærd mod børn og unge under 18 år i regi af Styrelsen for Forebyggelse og Sociale Forhold. Anbefalingen er et led i implementeringen af Killiliisa strategien.

Behandlingscentret skal have til formål at stoppe og forebygge fremtidige seksuelle overgreb begået mod børn og unge. At udvikle en model for en helhedsorienteret indsats målrettet krænker, da der ikke i dag eksisterer et tilbud med fokus på at hjælpe dem til at stoppe krænkelserne. Samt indsamle viden på området til kvalitetssikring af indsatsen og udvikling af evt. andre nødvendige tiltag.

Den primære målgruppe for indsatsen er voksne med eller uden dom, som har udvist seksuelt krænkende adfærd over for børn og unge under 18 år. Den sekundære målgruppe for projektet er ofre, pårørende, professionelle og andre relevante berørte.

Initiativbeskrivelse

Forslaget indebærer, at der etableres et behandlingscenter med støtte- og behandlingstilbud målrettet voksne krænker, som skal varetage tre kerneopgaver.

Udredning og behandling. Behandlingstilbuddet skal bestå af udredning, behandling, etablering af relevant støtte og evt. dialog/kommunikation med ofre, pårørende og andre relevante. Tilbuddet er frivilligt, og det er i første omgang målet at sikre, at dømte krænker, som er egnet og motiveret, kan henvises til behandlingscentret gennem Kriminalforsorgen, således at en evt. behandling, som måtte være påbegyndt i regi af anstalten, kan fortsætte i behandlingscentret. Det er derfor forventningen, at en væsentlig andel af brugerne vil være dømte krænker. Derudover skal borgerne kunne henvende sig direkte, og det er således et succeskriterie, at behandlingscentret på sigt vil modtage frivillige brugere, som kan være blevet henvist via Tusaannga, børne- og familiecentre, kommunale sagsbehandlere, sundhedsvæsenet og andre.

Resocialisering. Der udarbejdes handleplaner i samarbejde med relevante myndigheder, så der sikres tilstrækkelig opfølgning efter endt behandling, og eventuelle sociale risikofaktorer imødegås. Resocialisering kan foregå ved mediation mellem offer og krænker, netværksmøder, trepartsamtaler, familiesamtaler med videre.

Praktiskorienteret forskning. Centret skal bistå med indsamling af viden om effekten af indsatsen, som blandt andet skal bidrage til at give et billede af seksualforbrydelser i Grønland.

Som led i etableringen af behandlingscentret indgås der en samarbejdsaftale med Sexologisk Klinik, Psykiatrisk Center København, som skal bistå med uddannelse, supervision og rådgivning i opstartsfasen.

